

VI. zvezek. \* \* \*

\* \* \* \* IV. letnik.

Urejuje:

Ivanka Anžič.



# SLOVENKA

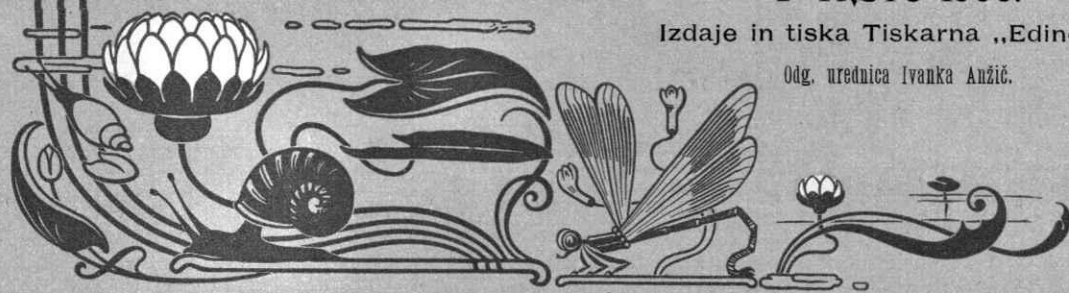
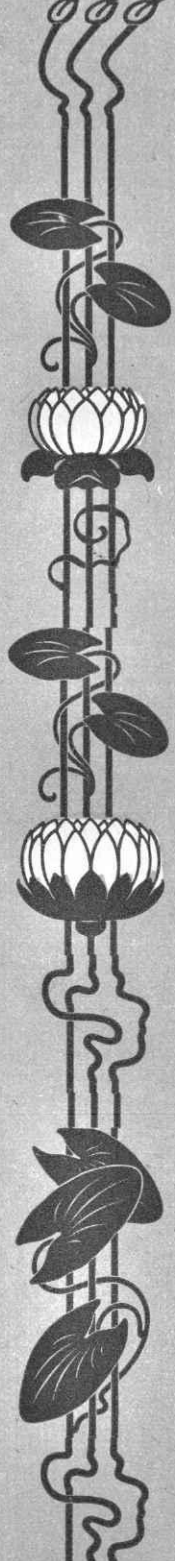
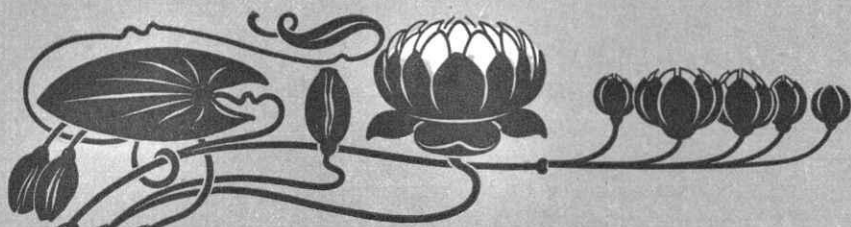
\* \* \* \* Glasilo

slovenskega ženstva.

V TRSTU 1900.

Izdaje in tiska Tiskarna „Edinost“

Odg. urednica Ivanka Anžič.



## Vsebina VI. zvezka.

Ivo Šorli: „ <b>Jezero</b> “, pesem . . . . .	stran 121
Zofka Kveder: „ <b>Študentke</b> “ nadaljevanje . . . . .	„ 122
Mrakoua: „ <b>Tema življenja</b> “ . . . . .	„ 123
Vida: „ <b>Dnšica lepa . . .</b> “, pesem . . . . .	„ 126
Prof. dr. Fran Celestin: „ <b>O ženskem vprašanju</b> “ . . . . .	„ 127
Bonifacij: „ <b>Vabilo na ženitovanje</b> “ . . . . .	„ 131
„ <b>K poglavju o organizaciji ženstva</b> “ . . . . .	„ 132
Milivoj Ivanov: „ <b>Bajka</b> “, pesem . . . . .	„ 137
E. Gangl: „ <b>Zavržene cvetice</b> “, pesem . . . . .	„ 138
„ <b>Listek</b> “ Književnost . . . . .	„ 138
„ Razno . . . . .	„ 138

### Vabilo na naročbo.

S to številko poteka prvi poluletnik „Slovenke“. V drugi polovici tekočega leta uvedemo ob isti ceni — slike. Sicer pa ostane smer „Slovenke“ ista, kakor je bila doslej. Uljudno vabimo vse cenj. naročnice in naročnike, ki niso plačali še vse naročnine, da pravočasno obnovijo naročnino ter nam pridobijo novih prijateljev.

P. n. sotrudnike opozarjamo, da je rokopise zanaprej pošiljati izključno na naslov: **Uredništvo „Slovenke“ Trst.**

*Uredništvo in upravništvo „Slovenke“.*



# Oglasi.

Oglasi se računajo po vrstah v petitu in sicer za enkratno objavo po 16 stot., za 6 kratno 12 stot. in za 12 kratno po 8 stot. za vsako vrsto, ali dotični prostor. Naročila na oglase sprejema uprava „Slovenke“ v Trstu (Via Molino piccolo št. 3).

## „Slovenka“

Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v tiskarni „Edinost“ v Trstu

15. dne vsakega meseca.

Naročnina znaša 6 kron za vse leto, za pol in četrt leta razmerno. — Rokopisi naj se pošiljajo urednici Ivanki Anžič, Trst, ulica Carintia št. 12. naročnina pa upravništvu, ulica Molin piccolo št. 3. II. nad.

**COOK** ova društvena potovanja  
posamezna potovanja

2 dni na potovanju

7 dni v Parizu

Popolno preskrbljenje

izleti, vstopnine

itd.

**u Parizu 1900**

gld. 190

Dunaj—Dunaj po specialnem  
vsporedu

Pojasnila in vsprede pri

**Thos. Cook & Son, 1. Stefansplatz 2. Dunaj.**



# SLOVENKA

Glasilo slovenskega ženstva.

Št. 6.

V Trstu, dne 15. junija 1900.

Letnik IV.

## J e z e r o .



eži, leži tam jezero brezdanje,  
na sredi tihih, žalostnih strmin,  
na sredi golih, sivkastih pečin.  
Valovi blede, ti molče, molče,  
le včasih trudno, votlo zaječe,  
ko dahne veter leno vanje...

Nekdaj tam v davnih, davnih dneh  
tod jezero še ni tožilo,  
ne, cvetje tod je pestro klilo,  
tod vrt prekrasen je duhtel,  
spev tičji tukaj je zvenel. —  
A Bog ustvaril je človeka  
in ga proklel...

In oni dan je rajski dol  
polniti se počasi jel...  
In vode rastle so in rastle  
in vedno više lezle v hrib,  
in danes sto potokov grenkih,  
v gorjupo jezero hiti...

Oj vi potoki,  
kako globoki  
so vam izstoki!  
Iz bolnih src  
teh bornih, teh trpečih trum,  
stoječih v vsebrezkončnih vrsti  
ob bregu tod,  
gorje brezmejno žene vas  
v oči skleleče njih, ugasle,  
od tod po bledem licu  
za kapljo težka kaplja  
počasi pada na zemljo,  
polneč jezero tožno to...

Kipi, kipi valovje,  
vse više vre vodovje...  
Počasi, nejevoljno, z lenimi koraki  
pomičejo trpini se pred njim...  
A blizu konca so poti!  
Nad njimi, ne več daleč že,  
pod vrhom divjih teh pečin,  
ob robu zid visok stoji...  
Za njim so cvetne, solnčne trate,  
po njih bogate, dolge mize,  
pri njih vesela, glasna družba,  
in petje, godba, smeh in ples, —  
ah, ko v nebesih tu je res!  
Na vejah se smaragdnih sočno sadje ziblje,  
ob mehkih vetrčkih vabeč se k zemlji giblje,  
tam, kamor seže srečno ti oko,  
blišči prepolnih klasov morje se zlato,  
za zidom slavcev peva sto,  
za zidom je tako lepo...

A više, više zmir vodé kipe,  
in bolj in bolj preteče zmir šume,  
in divješe in divješe se gosli zmir drve,  
in strastnejše in strastnejše plesalci se vrte...  
O rajanje to za zidovi,  
to vzdihovanje pod zidovi,  
v kakó se spaja žalne zvoke,  
da bolečine gine  
ob njih srce...

Miruj, miruj!  
Nemara joke zaduše valovi,  
nemara temni padejo zidovi...

Ivo Šorli.



# Š t u d e n t k e.

Piše: Zofka Kveder.

(Nadaljevanje.)

III.

In šla je v najtemnejše, najbolj razupite ulice.

V eni izmed njih se je zgodil one dni čuden umor. Nekdo je zaklal jedno izmed onih javnih deklet, strašne reči so prišle pri preiskavi na dan. Grozna povest bede, propalosti, surovosti. Vse se je vlačilo po časopisih v trdih, kratkih besedah, vsa povest jedne izmed onih visocih, prenapolnjenih mestnih hiš s temnimi dvorišči, vlažnimi stanovanji, po katerih se valja in strada proletarijat najnižje vrste. Ta povest ni bila več povest l j u d i j, ne, proganjane, zdivjane živali, bolni: raztolčenih, gnjilih, stradajočih pasjih tolpe. Otroci so že z rojstvom dobili pečat prokletih, z bolnimi, razjedenimi udi so lazili okrog, in ko je mladost zagrnila njihova otrovana bitja za nekaj časa z laži-cvetom zdravja, pogrezali so se v smrdeče pohote, kupčevali s svojimi trupli, da se nasitijo, da še ne končajo svojega živinskega vegetiranja. Vse mesto se je zavzelo, ko so prišle priče pred javnost, ko so se v sodni dvorani vrstile njihove pošastne prikazni in ko so ta propadla bitja pripovedovala grozno povest. Izsušeni moški, z zalitimi obrazi, smrdeči po žganju in grehotah, s poživljenimi obrazi zločincev, žene, ki niso imele nič ženskega, nič človeškega, topi, neumni bebeci, mladi izprijeni tatovi, z gnjusnimi potezami v velih, bledih obrazih, umazanimi očmi, tresočimi udi, dekleta v kričečih cunjah, vsaka kretnja nepojmljiva, prirojena nizkost in propadlost. In s svojimi ubitimi, surovimi glasovi pripovedovali so med kletvami v nizkih, smrdljivih besedah strahote svojega bitja. Rodili so se v mlakah, dihali v gnjilobi. Oče je prodajal svoje otroke, mati je kupčevala s hčerami, vsa hiša se je trovala med seboj z groznimi boleznimi, otroci so se skrunili, vsi zločini so se gojili in v teh izprijenih, pomandranih, zamazanih truplih se je dan na dan ubijal človek. Tu niso bili otroci nikdar nedolžni, nobena čednost ni živela med njimi, nikdar niso bile duše čiste. Nihče izmed njih ni imel trenutka, v katerem je bil dober, čist, nedolžen. In med vse to beda in glad, mraz in golota in bolezen, — strašna, nečloveška beda.

In cele ulice so živele tako! Človekoljubi so se zgražali in hiteli so reševati, popravljati. Ha, ha! Zastonj, zastonj! Kjer so duše ubite, nima več rešitve, kjer so otrovane vse mišice trupla, vsaka kaplja krvi, ko so se vsi oni nizki nagoni zavlekli v življenske sokove, v stan človeka, tedaj je prepozno!

Šaša je obstala v teh ulicah. Zdelo se ji je, da smrdi po mrhovini, — po človeški mrhovini. Bežala je venkaj v sveži zrak, bežala je iz mesta na polje,

k jezeru, a vedno je šel oni smrad z njo. In zasmejala se je, da je jeknilo od dreves in po vodi.

Ha, ha! Saj je ona tudi tak stvar, samo nekoliko finjše pasme! Ha, ha, ha!

In smejala se je, da so ji solze lile iz oči. Njeno dušo je objel cinizem in secirala je življenje svoje matere in svoje in svojega začetnika. Zrasla je v sferah, ki so bile zastrupljene z gnjilobo, niknila je iz smradu. Oh, krasna dedovina! In tako mlado, svežo so prodali! Ah nič zato, nekoliko prej, nekoliko pozneje... In njena mati je bila morda tudi hči take matere. Kdo ve?! Mi smo produkt svojih starišev! Če imamo njihove lase, barvo njihovih očij, poteze, stas, ki je bil nekdanj v rodovini onih dveh, zakaj bi ne dobili tudi njihovih nagonov, dobrih in slabih, še prej. Nekoliko vzgoje, nekoliko zunanjih utiskov, in gotovi smo, prej še, predno se zavedamo sebe, in na fundamentih zidamo dalje. Moramo! Na temelj svinjskega hleva ne moremo zidati palače, potem, ko hočemo, da rastemo, potem ko začnemo popravljati in zidati na sebi; krasen temelj lahko uničimo, končamo in izrujemo, ako nas je ravno volja, slabega ne moremo popraviti nikdar!

Ha, ha! in vzgoja Šaše in zunajni utisi in okoliščine in dedovina! Ha, ha!

Ob gozdnem potu je stala klopica, na obrežju skoro prav tik vode. Šaša je legla na klop in se zagledala v nebo. Joj, kako je visoko, modro, čisto! Blesti se pomladi, svežosti, jasnobne in svitlobe. In to veliko, rumeno solnce. Svitlo in nadležno, ki blesti na modrini neba, kakor zlat dukat. Kakor zlat dukat! Ha, ha! Pljunila bi bila vanj in v to modro nebo! In na vse drugo krog sebe. Ona, mal črv, nič v vesoljstvu! In vsa ta veličina krog nje, ta gigantska brezmejnost! In ona še manj kakor kaplja vode v morju! Kaka ironija! Oko, ki obseže vse to, in duh, ki se zamisli v brezkrayne daljine, ki obseza vekove in v hipu prebeži ves svet, — in ta nemoč, ta slabost črva! Kaj pa je, ta železna, hvaljena volja?! Človek niti samega sebe ne more povleči iz blata. Kako tudi, če tiči tako globoko! In končno, kaka pa je gospa morála spoštovanih ljudij?! Oho! Smrdljivo rastlinje močvirjev ji je plašč, dekoriran pa je s kuščarji, kačami in črvi. Ah, gospodje velecenjani, s strogim čelom, če bi vam kedo razbil učeno črepinjo in razbrskal ovoje vaših misli! In dame častite, mar niso vaša srca napolnjena s toaletami, ledom in antipatijo, a vendar pokorno poljubljate blagorodne gospode soproge?! Prosit, ves svet! Sama komedija, velika pustna maskarada! Vsa zemlja je ovita z lažjo,



mi pa smo sami goljufi, kupčevalci in sebičniki. Za dobro pričakujemo plačila, v slabem pa uživamo, kakor žaba v mlaki. Ergo!

In Šaša je kazala osle modremu nebu.

Po poti so se začule stopinje. Dvignila se je napol kvišku.

Srb Mijo Popović je prihajal sem od mesta s celo kopo brošur pod pazduho. Učil se je za izpite in pripravljaj se za disertacijo. Imel se je za velikega učenjaka. Bil je, notabene, oni Srb, katerega je Italijan Giberti v Ženevi radi Šaše traktiral s pestmi.

V Šašo je bil še sedaj zaljubljen. Vzeti jo je hotel celo za ženo, ako bi hotela z njim. No, ona se je zahvalila: ni hotela onesrečiti tako naivne duše. In potem je nosil dolge mastne lase in dišal je neprijetno po potu...

Poklonil se je, ko je ugledal Timotejevno. On ni bil izmed tistih solidnih ljudi, kateri so jo v imenu čednosti in morale prezirali. Imel je ravno svoj sentimentalni dan in premišljal je že drugi mesec, kaj bi si izbral za disertacijo. Vsedel se je k njej in ji potožil svoje skrbi. Svetovala mu je, naj napravi obširnejo študijo o početku ljubezni. Da, da, ta problem bi bil jako interesanten. In razlagala je, da n. pr. ljudje spočetka niso imeli smisla za lepoto, niti v obče, niti posebej, ampak samo za ugodnost. In da prej ni bilo ljubezni, samo oni naravni nagon sploh, da so hoteli moški sploh ženo in žene sploh moškega in ne ravno in samo to ženo in izključno le tega edinega moža iz ogromne tolpe obeh spolov. To razvijanje človeka, to premeno iz barbarizma v kulturo, iz nižjega v višje bitje, bi se dalo lepo zasledovati že iz literature same. Gotovo! Mijo Popović naj le poskusi! Tudi raziskavanje, v koliko smo še danes barbari, bi bilo koj hvaleredno. Recimo v razmerju obeh spolov med seboj. In ne samo barbari, naravnost živina smo! He, he, Mijo Popović naj se ne prestraši če se ona, Šaša Timotejevna, nekoliko krepkeje izraža. To pride tako iz razmer in poleg tega odgovarja ob enem resnici. Da, da. Tudi Šaša Timotejevna n. pr. je koj tak eksemplar. Mačka ali kaka druga taka

žival. Slučajno izgleda nekoliko drugače, slučajno ima nekaj možgan, ki urejeno funkcijonirajo, celo nekaj takega, kakor dušo in srce, — kakor definiramo nekatera čustva sreče in boli, — ali drugače res nič boljšega.

Gospod Popović je morda čital to senzacionalno sodnijsko razpravo iz onih ulic?... Torej čital je. Hm, kaj ne, čudno, da so vse ono ljudje, ki imajo človeške obraze in človeško telo. Da, to se dogodi, nekateri se poizgube v te luknje grehot brez sledu. Morda čaka Šašo Timotejevno kaj enacega. Gospod Mijo Popović naj se tako ne prestraši in ne čudi. Čisto naravna stvar. Ako prijatelj Srb še ne ve nje-nega romana, mu lahko postreže. Celó z najnovejšo pointo. Nekega Italijana Farinellija morda pozna. Bil je večkrat v Curihu in potem v Ženevi..., morda se Mijo spominja? Torej ta je bil zadnji. In danes ji je vrgel nekaj denarja v obraz. Prav za prav škoda. Prav rada ga je imela. Resnično. Tako čudovito lepa usta ima in potem je vedno gentleman. Njegovi lasje niso mastni, ne svetijo se tako umazano, kakor lasje starih židov, polnih mrčesa... in njegovo telo nima onega neznosnega, ostudnega duha po smrdljivem človeškem potu in gnjilih nogavicah...

Mijo Popović jo je poslušal v zadregi. Prej jo je hotel prijeti za roko, samo, da ji pove, da jo sožaluje, da kljub vsemu še vedno čuti zanjo, da neče videti njene umazane milosti, a njene zadnje besede so mu vzele pogum in ves užaljen in zmešan se je poslovil.

Bil je to edini mož, kateremu Šaša ni bila dražestna a nizka, nevredna stvar...

Še dolgo je sedela Šaša na klopici ob jezeru. In iz neke globoke, jezne, nesrečne žalosti, iz obupa polnega odpora, trmoglavosti in sovraštva je grizla les, teptala ob tla, tolkla s pestmi krog sebe in se smejala vmes kakor blazna.

Zvečer pa je z novodošlimi študenti šla okrog po kavarnah, pila, pela in pravila anekdote. Po polnoči jo je v največjem smehu popadla huda živčna kriza... (Dalje prihodnjič).



## Tema življenja.

Mrakova.

Kdo je bila in kaj, ostani moja stvar. Meni je bila najboljša prijateljica, dasi drugorodka. Seznanil naju je uprav vsakdajnji slučaj v neki posredovalnici za službe v Budimpešti.

Plemenitejših ženskih značajev še nisem poznala.

\* \* \*

Sedela sem pri svojem delu, teške glave in teškega srca. Imela sem svoj slab dan. Teške misli

so se mi počasi vlačile po duši in nedopovedljivo tesno mi je bilo v prsih. Ves organizem mi je bil ko od svinca ter je težil k tlom. Le z velikim naporom sem vstrajala pri delu, ki mi je bilo prava muka. Tako rada bi bila legla ter brezposelno zrla v praznoto...

Po dolgem presledku sem bila zopet nekaj mesecev v službi ter delala račune, kako bi manipulirala

s svojo mesečno plačo, da bi prej ko prej poravnala svoje dolgove, ki so mi narasli v mojem brezposelnem času. Ti dolgovi delali so me nervozno.

O tem sem imela tudi omoženo sestro, koje mož je bil redno brez službe. Otrok pa sta imela dvoje. Ta sestra in nje otroci bili so mi neprestano pred očmi. Kako naj pomorem, kaj naj ukrenem v njih blagor? In moji dolgovi! Kako naj jih plačam in s čim si kupim novo obuvalo, ker se staro komaj še drži vkup? Kaj potem, če in kadar zgubim službo, in kaj tedaj, če zbolim ali sploh obnemorem? Bog! kje se konča moje trpljenje, kje in kdaj me zapuste te grozne, črne misli in skrbi! Kako težko je to življenje in kako rada bi legla v nič, v temo...

Roke so mi težke obtičale na mizi in sklonila sem glavo. Fizično sem čutila željo po počitku v temi in gluhi samoti, kjer bi me nič ne spominjalo na ljudi in življenje.

V tem nekdo potrka. Neprijetno mi je bilo v tem hipu vsako motenje. Nisem se odzvala in bilo ni niti treba, ker je isti hip vstopila moja, v početku omenjena prijateljica.

In o tej sem hotela pripovedovati.

Nadejala se je o istem času nisem niti najmanj, kajti po dnevi ni mogla zapuščati svoje službe. Govorile in vidle se nisve že dolgo.

Vseda se je trudno na moj kovčeg v kotu, ne da bi mi v pozdrav rekla besedico.

Drugikrat bi me bilo vse to presenečilo in vznemirilo. Tedaj pa se mi ni niti čudno zdelo — saj končno, moj Bog, kdo ne ve, da je za osamelega človeka življenje samo na sebi že britkost in nesreča?

Trudno, skoro ravnodušno sem jo vprašala:

— Kaj pa je? —

Zmajala je z rameni ter dalje s topo resignacijo zrla v tla. To mi je bilo neprijetno. Kaj se obnaša tako čudno, skrivnostno? Črez nekaj časa sem ponovila vprašanje.

— Torej, kaj se je pa zgodilo? —

— Brez službe sem. —

To me je vzbudilo iz apatije. V svetovnem mestu brez službe, brez strehe in brez denarja! Kaj pomeni to, pojmi jo le oni, ki so to skušali na lastnem mesu. V duši se mi je vzbudila neka surova jeza. Še tega je bilo treba! Nekam hudobno in sovražno sem bulila v prijateljico.

— Brez službe, kako to? Saj si vendar zaslužila toliko v zadnji službi, da si lahko vsak dan večerjala? In sedaj tako naenkrat! Saj se nisi nikdar pritoževala. —

— Ne, čemu? —

Da, čemu? Imela je prav. S tarnanjem se ne spreminjajo dejstva. In ona je znala molčati v trpljenju.

— Ali vendar, kaj se je zgodilo? Morda — —

— Ne, ne! Stvar je končana in se ne da spreminiti. —

— A povej vendar že, kaj je prav za prav bilo? —

Postala je nervozna.

— Ah kaj je bilo! Moj Bog, kaj jaz vem, kaj je bilo in zakaj je prav za prav bilo? —

Nekako brezupno, cinično se je smejala.

— Prosim te, govori vendar. —

— I no! Predstojnik me je že dalj časa zalezoval in, kadarkoli me je dobil samo, poljubil me je na obraz. Tako ostuden človek! Pa ne misli, da sem ga strogo in odločno zavrnila radi tega. Kajti nisem ga. Bil je moj predstojnik, ki me je sprejel v službo... Menda pes tako prenaša udarce svojega gospodarja, kakor sem jaz njegove poljube. —

— Nekaj časa sve molčali obe. Kaj sem hotela tu reči? Potem je zopet pripovedovala dalje:

— Kakor zli duh rezal se mi je neprenehoma iz prošlosti spomin onih dolgih dnij, ko sem iskala službe. Da bi še enkrat morala prestatiti vse one groze lakote in obupa? Ne, tega nisem hotela za nobeno ceno. Sklenila sem raje žrtvovati svoje poštenje. Saj, moj Bog! na cesti biti brez službe in brez denarja, to je tako grozno! — In namenila sem se, da mu v odločilnem trenutku ničesa ne odrečem... A nisem mogla... Postal je vedno bolj drzen in nepotrpežljiv — a jaz nisem mogla... Pred jedno uro sem ušla njegovim sili. Ta prokleti ponos in stud nad grehom mi ne da postati metresa, prostitutka. —

Zopet se je cinično in blazno smejala in njen smeh mi je čudno rezal v dušo.

— Ana! —

— He, he, he, he! Mar se še zgražáš nad ono besedo? Vraga! A povej mi, kaj pa sem imela od tega, da sem tako negovala čast in deklinški ponos? Kdo sploh še veruje ubogemu dekletu, da je pošteno, in kdo se briga za to? K večjemu služi to še kot posebna vabljenost... a sicer lahko pri najvzornejšem poštenju na cesti poginem gladu, ako nimam toliko poguma, da sama storim brzi konec brezposelnemu, tugepolnemu življenju, za katerim ni pes ne bi zalajal. Zakaj bi torej — —

— Ne, ne, molči Ana! Iz tvojih ust nočem slišati takih besed. Zrla si že tolikrat samozavestno v obraz bedi in nesreči, zakaj hočeš podleči ravno sedaj? Brez službe si, a ostalo ti je še ono, kar te vzdiguje tako visoko nad ono družbo, ki živi v obilnosti in kaže tako bliščečo zunanost, o tem pa je v notranjosti gnjila in trhla. Seveda tudi pošten, neomadeževan človek, kljub vsej samozavesti uprav kravavo občuti glad in vse druge fizične muke; a zato sam sebi lahko reče, da se je povspel visoko nad vsakdanjost, da je postal žrtev vzvišenim idealom svetega človečanstva.



Čutila sem ironijo svojih besed in obmolnila sem. Z ideali pitati človeka v uri ko mu črni gavran — skrb za eksistenco — kluje dušo?! Ha, ha! tako delajo oni, ki hočejo mir pri svojem obedu, ki nočejo biti moteni v svojem spanju...

Ana me menda niti ni poslušala. Zrla je nekam v daljavo, a lepe poteze obraza bile so ko izklesane iz kamena. Iz njih ni bilo čitati družega ko neki mrzel brezčuten obup.

Zopet sve molčali obe. — Ako kdaj, poraja se v človeku sovraštvo do družbe v takih trenutkih. Zdi se mu vse laž, vse hinavstvo in podlost, kar je šankcionirala družba. Na jezik mu sili grozna kletev, kletev, ki naj bi v hipu uničila svet. Z neodoljivo silo se mu vriva vprašanje: Zakaj so ravno nekateri ljudje obsojeni v neprestano trpljenje, zakaj se nekaterim ne posreči, da bi si lahko pošteno prislužili vsakdanji košček kruha, o tem, ko drugi brez zaslug uživajo in uživajo, da se jim že vse gabi?

Ana ni imela prihranjenega denarja in tudi nikogar na svetu, h komur bi se mogla zateči. Da, jaz bi jej iz srca rada pomagala, pa moje finance so bile tako skromne. In moji dolgovi in družina moje sestre... Tako mi je misel za mislijo vstajala v duši ter me trapila.

A topo premišjevanje tu ni bilo na mestu. Prekinila sem molk.

— Draga, ne zajedaj se toliko v razmišljanje, ki ti končno k večjemu pomore do črne slike fatalnega položaja. Vzemimo stvar, kakoršna je, brez primerjanja in raztezavanja. Razume se, da sedaj ostaneš pri meni in v ono hišo niti ne storiš več koraka. Kar bi imela še opraviti pri predstojniku L., preskrbim jaz. Potem pa se obe pobrineve, da iztakneve prej ko slej primerno mesto zate. Mogoče imaš v enem tednu zopet svojo službo in vsa stvar je zopet v redu. —

Pogledala me je neverjetno.

— Od kdaj pa datira tvoj optimizem v tej točki? In mar misliš, da ne vem, kako se izhaja z zaslužkom, kakor je tvoj? —

— No, lažje izhajave dve ob enem, četudi slabem zaslužku, nego pa jedna sama ob nikakem. In optimizem časih tudi ni napačen; ne vem, zakaj bi bil bolj opravičen pesimizem.

— Zato ker ga opravičujejo razmere, izkušnje. Sicer pa imaš mogoče prav. Za sedaj mi pač ne preostane družega, nego da sprejemem tvojo ponudbo ter s svojo osebo obremenim tvoje razmere. Vsekako le za nekaj dni. Ako v tem času tu ne dobim službe, odpotujem. Predstojnik L. mi ima še izplačati malo svoto za zadnji službeni čas —

— Odputuješ? A kam vendar? —

Zmajala je z rameni.

— Ne vem še kam; a najbolj gotovo na Dunaj.

— Tje? In kaj bi hotela tam? —

— Hm, poiščem si službe. —

— Na Dunaju? Draga, nisi li tudi ti optimitska?

— Možno; a vendar pojdem. Tu ne ostanem več brez službe. Preveč me vsepovsod srečavajo spomini na prestane zle ure... Drugje bom lažje prenašala svojo osodo in eventualno tudi lažje obračunala z življenjem.

— Bog! zakaj me žališ s takimi besedami, Ana, ter mi nalagaš novih muk in nove teže skrbi?

V velikih očeh so jej zableščale pekoče solze in mišice v obrazu so jej zatrepetale. Vzhičena me je objela in poljubila.

— Ne, ne, najdražja, ne trapi se radi mene. Tega bi ne mogla prenesti. Idi zopet na svoje delo, a jaz grem takoj poizvedovat za službo. Opoludne se vrnem: ako me kaj zadrži, pa zvečer. Do svidenja! —

— Bog s taboj! Pa ne zabi, da te teško pričakujem.

Spremila sem jo do stopnic. Prišedša nazaj v sobo, sem povzdignila krčevito stisnjeni roki in celo moje bistvo je molilo: Gospod! ne dopusti, da mi izgine v Te vera in nada! Spremljaj njene stopinje, očuvaj jo vsakojake izkušnje. Ne maščuj nad njo grehov štarišev... Nevgnane, vroče solze so spremljale mojo molitev.

\* \* \*

Vse iskanje in anonciranje v dveh dnevnikih ni prijateljici pomagalo do službe. Minilo je že osem dnij in še osem, težkih, dolgih. Ana je že izdala skoro ves denar za anonce in vpisnine v raznih posredovalnicah, a vse zaman.

Bala sem se že njenega pogleda, ki je postajal nekako čuden. Neki večer mi je rekla:

— Vidiš, tvoj optimizem ni držal. —

— Kaj češ? Sicer pa ti vsak dan lahko prinese kaj pravega. —

— O da! že jutrajšni dan mogoče. —

Drugo jutro je šla, ko po navadi, od doma. O poludne je še ni bilo nazaj in tudi pred večerom ne. Pač pa mi je postrešček prinesel pismo, v katerem mi je Ana kratko naznanjala, da je našla službo, katero je takoj nastopila. Več pa da mi piše v kratkem.

Minil pa je potem dan za dnevom, a od Ane nisem dobila glasu. Jelo me je že skrbeti, da bi si ne bila kaj storila, in s strahom sem čitala dnevne vesti o samomorih. No, čez mesec dnij srečale se nenadno z Ano... Bila je v fini, elegantni toaleti, pod očmi pa je imela velike črne kroge. Komaj sem jo spoznala.

Prvi hip se me je ustrašila. Nato pa se je glasno zasmejala, tako nekako ko takrat, ko mi je pravila o predstojniku. Pri srcu mi je postalo sila hudo. Ona pa mi je pravila pol blazno:

— Čuj, draga — zmaga je naša! —

— Zmaga? Kakšna?

— Takšna... ah, ha, ha, ha! Veš, zmaga nad svojim jaz! —

— Ne razumem.

— O tudi jaz ne. Kljub temu pa sem — metresa znanega lahkoživca grofa A. —

— Bog . . . —

— Ne Bog, marveč vrag . . . , ha, ha, ha, ha . . . Sicer pa, adieu! Oprosti, da sem ti križala pot. — Drugi dan pa sem dobila sledeče pismo in priložen petdesetak:

»Oprosti da ti še jednoč hodim pred oči s tem pismom. Ne bi Ti sicer pisala, a zdi se mi, da bi mi vedno nekaj ležalo na srcu, ako bi se ti ne izpovedala. Izraziti se hočem kratko.

Da sem se prodala, sem Ti že povedala včeraj. Menda si se pač v dno duše zgražala nad mojo osodo.

Verovala mi boš pač tudi, da usodnega koraka nisem storila brez groznih duševnih bojev.

Videla sem pred sabo dve smrti: jedno moralno, duševno, drugo telesno, nasilno. Za poslednjo mi je manjkalo poguma in odločila sem se za prvo.

Takoj prve dni ko sem hodila, povpraševat radi kake službe, povedal mi je nek agent zaupno, da bi lahko prišla na imenitno mesto, ako hočem biti pametna . . . Povedal mi je takoj tudi naslov. No, z vso silo sem se sprva upirala vsaki zli misli. Odpotovala pa vendar nisem, kakor sem spočetka nameravala. Razdala sem denar ter iskala službe. Potem sem vedno večkrat mislila na udobno življenje pri grofu A. ter si zatrjevala, da mi je pač že od

nekdaj usojena taka usoda, da jo je že zakrivila moja mati, ki je, kakor veš, pobegnila od mojega očeta ter izginila z nekim oženjenim moškim, ki je zapustil soprogo in več otrok. Kako naj bi bila hči boljša nego mati in čemu? Kdo vpraša za tem! Tako mi je vedno donelo v ušesih. Vendar sem še vedno hodila iskat službe; toda zaman. Kaj sem hotela? Denarja nisem imela več, Tebe pa tudi absolutno nisem hotela še bolj oškodovati. Sklep je bil storjen in skoro tudi izvršen. Koliko sem prestala o vsem tem, Ti ne morem povedati. Imela sem časih trenutke, ko sem menila, da zblaznim ali od bolesti umrjem. A osoda se me ni hotela usmiliti. No, dovolj. Meni se za sedaj godi dobro; kak bo konec, ne vem in nočem vedeti. Časih se me pač polaste blazne misli o bodočnosti, o koncu ter sploh o moji osodi in potem grem v kak temen kot, bijem se po prsah in glavi ter jočem, kakor jočejo pogubljeni. Potem pa sem zopet mirna. Biti je moralo — zakaj? ne vem — kismet! —

Priloženi petdesetak Ti bodi v povrnitev onih stroškov, ki si jih imela radi mene. Prosim Te, ne pošiljaj mi ga nazaj: ako ga nočeš obdržati sama, daj ga svoji sestri.

Ana P.«

Nad tem pismom nisem pretakala solz. V svoj dnevnik pa sem zapisala besede: Družba ima en zločin več na vesti. —



## Dušica lepa . . .

Dušica lepa oltarček je zlat,  
z živimi venčan cvetovi,  
v njem se smehljajo bogovi,  
kakor otroci v pomlad . . .

Jasni bog-car pa oznanja vesel:  
Mi ne učimo molitvic,  
tudi ne brusimo britvic  
vam za trpljenja pekel.

Grešnikov vidimo mnog milijon,  
pa jih ne pošljemo v vice:  
bratci ubogi, sestrice,  
nâte ljubezen — zastonj!

Vida.





## Prof. dr. Fran Celestin o ženskem vprašanju.

Ker se nam je že od raznih strani očitalo, da je žensko vprašanje nekaka eksotična cvetka, nekaka fikcija, za katero se ogreva nekoliko naših ekstravagantnih žensk, ter da je to nekaka moderna iznajdba najnovejše dobe; ker se isto pobija z najrazličnejšimi frazami in dokazi dvomljive vrednosti, zdi se mi zelo umestno, da tukaj doslovno navedem članek o ženskem vprašanju, katerega je prof. Celestin spisal pred 16 leti ter ga priobčil v »Ljubljanskem Zvonu« leta 1884.

O mnogih glavnih točkah, katerih se dotika prof. Celestin v svojem spisu, je »Slovenka« že pisala v istem zmislu; v nekaterih stvareh se pač ne moremo strinjati s pisateljem, ker smo v obče glede ženskega vprašanja v tem času že precej napredovali a na sploh se naši nazori pokrivajo z nazori prof. dr. Celestina.

Vsekako je zanimivo, da zvemo, kako je odlični Slovenec, kateremu je bil dobro znan skoro ves slovanski svet, sodil, prvi med nami, o najvitalnejšem vprašanju sedanje dobe. Žal, da je prof. Celestin med tolikimi slovenskimi profesorji, učenjaki, pisatelji po poklicu in drugimi odličnjaki, našel tako malo, ali prav za prav nič naslednikov.

Celestinov članek, ki je pripraven, da seznanj, kogar to zanima, s temeljnimi mislimi o ženskem vprašanju, se glasi:

Marsikdo poreče najbrž, da imamo že drugih »vprašanj« toliko, da je čisto nepotrebno govoriti še o ženskem vprašanju. In pa, zakaj bi stavili to vprašanje, saj si je vsak sam rešuje, bodisi, ko ga ogrevajo topli žarki prve ljubezni, ali potem v zrelih letih, v zakonskem življenju; rešuje si je, kakor vé in zna! Saj itak vsak zase vé, da ženska daje veselja in radosti, večkrat pa tudi toge in žalosti — več ko dovolj: to je bilo in bode.

Vse to je res, a vendar je stavila in stavlja rastoča omika pri najbolj razvitih narodih baš to vprašanje s tako silo, da se ga ne bi mogli nikakor otrestiti, ko bi tudi hoteli. Mnogim to ni prav, ali je tako: stvari pameten človek ne more tajiti. Vpraša se pa, ni-li tudi pri nas to vprašanje postalo praktično važno ter si je rešujemo že davno po svoji dobri volji in po svojem znanju, čeprav o njem ne govorimo in ne pišemo veliko? In kaj je bolje, da se delamo na pol slepe ter rešujemo vprašanje »od slučaja do slučaja«, ali pa da je učimo ter si je skušamo pojasniti, kako mesto in pomen ima v našem društvu in kulturnem življenju sploh? Pač bo tudi tu znanje bolje od neznanja. Večkrat čujemo, da se kultura more meriti tudi po stanju ženstva, kar se pač ne da tajiti. Iz tega sledi, da je važno vprašanje, kakšno je sedaj to stanje in kako bi se moralo raz-

vijati dalje, da bode razvitje zdravo in kulturno. Reklo bi se pa lahko, da smo mi tako mal narod in tako odvisen od tujega razvitka, da mi ne moremo ravnati razvijanja svojega ženstva in da se bode razvijalo kakor pri sosednih, napredujočih narodih, naj mislimo, govorimo ali pišemo mi o tem, kar hočemo. Gotovo je mnogo resnice v tej nesamostalnosti, ali zato se nikakor ne smemo odreči pravici in zane-marjati dolžnosti, da po možnosti uplivamo na tok ženskega razvitja, da bode narodnemu življenju koristno, ne pa škodljivo.

Ne treba obširno govoriti, da krivo razvijanje ženstva strupi in kvarj ves napredek. Stvar je sama po sebi jasna, pa tudi zgodovina nam daje obilo primerov za vse čase in vse narode. Ona nam kaže, da je pri divjih narodih ženska popolna robinja, stvar, ki se kupuje in prodaja. Še celo vera v jednega Boga in nesmrtnost duše ni mogla rešiti ženske večjega ali manjšega praktičnega (dejanskega) robstva: saj je že Eva bila dana v popolno last možu. Še-le krščanstvo je bolj zmanjšalo nejednakost moških in ženskih pravic, obsezajoč vse v ideji vzvišene ljubezni in enakosti. Ali ko ni bilo več prvih kristijanov, kaže nam zgodovina, kako so v teku mnogih stoletij dvigale se ali padale ženske pravice, kako je za strogo pokornostjo možu sledila večkrat neka enakost, ki pa nikoli ni bila blizu krščanskega ideala, mar je ta enakost bila večkrat izraz pokvarjenosti, katere si seveda nikdo ne more in ne sme želeti. Jedno pa vendar smemo trditi in sicer, da rastoča omika, t. j. zdrava omika, ne puhli, površni blesk in sijaj, ki ni napredek, ampak črv, spodjedajoč drevo prave omike, daje ženstvu večj. pravice, bolj in bolj razvija njegove sile ter jih rabi za občni napredek.

Res je pri razvijanju ženstva še vedna nevarnost, da ne zajde na krivo pot, kakor je že zašlo ne-jedenkrat v teku zgodovinskega razvitka, na pot moralne pokvarjenosti, ki je večkrat prišla takoj za veliko moralno strogostjo. Ne smemo torej pretiravati; če ne, lahkoumnost in razuzdanost tako rekoč z elementarno silo raztrga vse vezi strogosti. Ali to so skrajnosti, po katerih se ne ravna zdravo razvitje, in vendar so ravno one največ zakrivile, da je borba za ženske pravice semtertje še nepriljubljena. Seveda je veliko kriva tudi moška sebičnost, ona sladka zavest gospodovanja, katere se časih morda celó razviti človek ne otrese lahko, če dobi priliko, da nad slabo žensko pokaže svojo moč.

Te sebičnosti pač ne bomo branili glasno in — neravnost. Pač pa to radi delamo z raznimi izgovori in olepšavanjem, da slaba ženska ne more stati na svojih nogah, da je fizično in duševno za to preslaba.

Res je fizično za to slabejša in celo njeni možgani so baje nekaj laglji ko moški,\*) pa vendar sirota — žena divjakov, poludivjakov in celo krščanskih narodov kaže nam, da je sposobna za najtežja dela. Če tudi torej ženska ni tako fizično jaka ko moški, se svojega teškega dela ima ravno zato sramovati tem manj, ker je slabejša tako, da jej to dela samo čast in ne zasluži brezdušnega zasmehovanja, da je slabejša.

Glede duševnih sposobnosti pa vprašanje gotovo ni rešeno, če tudi se mi, moški, kaj rado širokoustimo, da ženska nikakor ni za strogo mišljenje, posebno pa ne za matematično ali sploh abstraktno. Vprašanja kar naravnost v svojo korist rešiti ne smemo že za to, ker ženske ni v Evropi ni v Ameriki niso imele večstoletne ali celo tisočletne prilike, da se izkažejo na tem polju. Kolikor pa jim je bila dana prilika, pokazale so v obče, posebno v naši dobi, da se jim ni sramovati svojega dela. To lahko kar naravnost trdimo; odlikovale so se in odlikujejo se v znanosti in umetnosti, in sicer v vedni, bolj ali manj očitni borbi z »jačjo polovico človeštva«. Smemo torej ponavljati, da vprašanje glede duševnih sposobnosti ni rešeno, in moramo dodati, da tudi še ni moglo biti rešeno, ker nam zgodovina v večji meri samostalno razvitega duševnega ženskega dela še ne prikazuje, ker se v borbi z moškimi nikoli ni moglo bolj na široko razviti takšno resno duševno delo. Tako delo bi bilo šele takrat mogoče, ko bi se ženstvo malo po malem moglo razviti do samostalnosti ter bi pale vse mnogoštevilne ovire in vsi predradsodki, ki so na poti takemu razvitju celo v onih ozemljih, kjer ženstvo stoji primerno še najbolj. Prej torej pač nimamo pravice kar naravnost ne priznavati nekaj, kar še ni moglo podvreči se izkušnji.

Da se pa to vendar dela, kdo bi tega ne videl, če se malo ozre okoli sebe? Lehko bi se pa reklo, da ravno to, da dosedaj, t. j. v teku tisoč in tisoč let, ženske niso mogle povzdigniti se do jednakega duševnega razvitja, kakršno imajo moški, da baš to dokazuje, da one niso zanj, da torej, ker ga niso dosegle dosedaj, ga tudi sploh doseči ne morejo. Če stvar dobro premislimo, koliko pač vidimo ljudt, ki

\*) Ovrženo je mnenje da množica možganov vpliva na intelekt (Brocca, Wagner, Bischoff . . .), res pa je, da so moški možgani težji (povprečno 1358 g) nego ženski (1220 g). Iz tega pa ne sledi da je mož bolj inteligenten nego žena, ker niti absolutna niti relativna teža možgan ne odločuje in ne vpliva na to. Par dokazov: Najtežji doslej znani možgani so tehtali 2222 g. Tehtal jih je anatom Rudolphi; dotični človek (ne ženska) je bil delavec po imenu Rustan, nikakor ne posebno inteligenten. (Turgenjevi možgani so tehtali 2020 g.) Virchow je tehtal možgane 3-letnega otroka, ki so imeli 1919 g — tu vendar ne bomo govorili o inteligenci itd. Z vsem tem torej ni nič. Vrhutega je treba pomniti, da je tehtanje nezanesljivo in omejeno na malo individuov.

ravno tako modrujejo in sklepajo, če tudi je tak sklep čisto neopravičen in gotovo nelogičen. Ko bi se smelo tako sklepati, moral bi biti veljaven tudi n. pr. sklep, storjen pred porabo pare kot dvigateljice, da, ker se ljudje do tedaj niso vozili s paro, da se zato ne bodo nikoli.

Torej tisoč in tisočletja so razvila ženske sposobnosti, ženski mozeg pod pritiskom okolnosti, recimo naravnost, pod pritiskom bolj ali manj očitnega robstva. Ali bi ne bilo naravnost čudo, t. j. nekaj, kar bi presežalo vse naravne zakone, ko bi tak mozeg razvil se ravno tako kakor moški, ki se je ves ta čas razvijal gotovo ali v polni, ali pa vsaj v polnejši svobodi ko ženski? Posadite drevesce v steklenem rastlinjaku. Rastlo bode hitro, ali nikoli ne bode imelo te jakosti in sile, ko da bi bilo zrastle v primerni toplini zunaj na prostem zraku. Niti zelenje ne bo tako lepo, in cvetje tako skozi in skozi zdravo in tako dišeče, pa tudi sad ne tako okusen, ko tam, kjer tako sadje dozoreva pod milim nebom v žarkih toplega solnca. Ali ni ženstvo rastle in razvijalo se dolga tisočletja v ravno takem topličnem zraku? Kako bi moglo biti tako duševno čvrsto in jako kakor moštvo? Ponavljam torej, pravo čudo bi bilo, ko bi se to dogodilo.

Smemo pač naravnost reči, da žensko razvitje, če tudi doseže največjih razmerov, ne bo popolnem jednako moškemu. Na tem tudi mnogi jahajo šarca svojega, ženskemu razvitju neprijaznega modrovanja. Jednako res ne bo. Ali zakaj bi pa tudi ne bilo? Lahko je ravno tako visoko, pa vendar ni jednako: ima svoj značaj. Misliti si moremo celo prav lahko, da bode ženski um, ki ga morda na tišče tako zelo tisoč in tisočletni sledovi, časih prav malo kulturnega, ampak surovo barbarskega življenja, v vseh mnogoštevilnih premenah zgodovinskega življenja, da bode ta ženski um (kar vidimo časih že sedaj) videl marsikaj jasneje, našel ravno zato laglje kako novo kulturno idejo ter jo branil in da bode sploh njegov kulturni instinkt imel časih večjo naravno silo kot moški, ki se je bolj utrudil in iztrošil. Jaz menim, da se to dá misliti in da se nam ni bati očitanja, da bolj izurjen moški um bo gotovo več desežal ko ženski: bolj izurjen gotovo, ne pa bolj utrujen in iztrošen, kar ravno tu povdarjam.

In ali si ne smemo misliti, ali ne moremo priznati, da je že dosedaj ženski um uplival, če tudi je bil stiskan in oviran, na kulturni razvitek, in sicer prav blagodejno, v onem blagem svojem delovanju na srce in glavo? Zato pač ne smemo sprejeti one fraze, ki je ravno tako navadna kakor pusta, da ženska živi le sè srcem, a ne z glavo. In če tudi radi priznavamo, da je življenje srca pri njej bolj razvito ko pri moškem, da je ves njen organizem nežnejši in da bode ostal, ali pa iz tega sledi, da se ženski um ne more razvijati? nikakor ne! Ali ni



temveč kar naravnost jasno, da ženska glava, polna zdravega znanja, katero oplodujejo ideje kulturnega napredka, da bo tak ženski um deloval tudi na srce v najplemenitejšem zmislu, da bode gorelo z vso žensko nežnostjo in gorečnostjo za vse, kar je plemenito, kar služi napredku, kar je v najlepšem zmislu človeško? Ali se ne bomo potem menj bali duševne praznote ženstva, na katero se tožimo, če tudi bi prav za prav morali tožiti se samó ná-se, ker smo ravno mi največ krivi, da ženstvo tako slabo napreduje? Ali si ne smemo misliti, da bode ravno tedaj, ko bosta ženski um in srce delovala na kulturno razvitje z večjo silo kot sedaj, to razvitje popolnejše ali bolj harmonično in skladno ko desedaj? Saj tega vendar ne bomo tajili, da naše kulturno razvitje, če se omejimo tudi samo na Evropo in na kraje okolo Sredozemskega morja ter na Ameriko, da to razvitje, katero navadno imenujemo evropsko, nikakor ni tako skladno in stalno, kakor bi ga želeli? Ali ni verjetno, da bode večje medsobno delovanje ženskega im moškega uma samo popolnilo in potrdilo obče razvitje, da se bode manj bati slučajnega zibanja z jedne strani v drugo, kar je tako nevarno zdravemu razvijanju?

Vse to so bolj občne misli. Poglejmo si pa, kako žensko vprašanje upliva na naš slovenski narodni razvitek in česa bi tu želeli.

Občni napredek potrebuje zmeraj bolj ženskih delavnih moči, fizičnih in duševnih. Razlog te potrebe je pa prav prozaičen: manjša cena za žensko delo. Pojavile so se pri nas ženske v šoli, pri pošti, brzojavu itd. v položajih, katere so prej le moški zavzemali. Ženska konkurenca je fakt, ki mnogim morda ni po volji. Tožimo se, da žensko delo ni tako dobro, niti tako zanesljivo in da posebno značaj ni jaka stran slabejše polovice. Vse to more biti resnično in celo bolj, kot se piše in govori. Vendar mislim, da bi mi moški stopili na krivo pot, ko bi boječ se te konkurence borili se proti njej, kjer bi le mogli. Zakaj bi stopili na krivo pot?

Žensko delo, ženska konkurenca, kakor se razvija, je zgodovinski fakt, ki je tu in bode najbrž ostal, če nam je po volji ali ne. Ne ostaje nam torej nič drugega, kot miriti se z njim in upotrebiti ga tako, da bode koristen narodnemu življenju. Nekako ozkosrčno se tožimo, da ženske niso zanesljive v narodnem obziru. Naša dolžnost je bila uplivati, da bi bile zanesljivejše. Čisto naravno pa je, da moškimi, ki žele iste službe, ni ravno prijetno, videti pred seboj žensko konkurenco. Mislim pa, da podjeten narod bi se take konkurence plašiti ne smel, ampak bi se je moral veseliti, ker bi moški izbirali si težje in tudi bolj plačano delo, kar vidimo n. pr. pri tako podjetnih Amerikancih.

Pa pustimo na strani to »nesrečno« konkurenco in oglejmo si žensko vprašanje z bolj širokega gledišča: Ženske ne bodo nikoli samó konkurentinje ampak tudi družice na potu življenja, matere naših otrok. Njihova glavna in najsvetejša naloga bode vedno, da ostanejo v domačen krogu ono sveto ognjišče ljubezni in skrbnosti, oni steber, ki poddržava tri ogle, in sicer tudi tedaj, če se bode število zakonov še bolj krčilo, kakor se krči v nekih prav naprednih zemljah n. pr. na Francoskem, kar moramo prav žaliti, če tudi jasno vidimo razlog v rastoči težavi prehraniti rodbino.

Lepa, sveta je naloga matere: njeno ljubeče srce zasaja v mlada otročja srca prve kalí bodočega razvitka, napenja one strune, po katerih zvoči potem rada pesen vsega življenja! Je li pa mogoče vršiti tako vzvišeno nalogo brez resne priprave za njo? In vendar bi se pač smelo trditi, da se današnja dekleta (in matere njihove), posebno boljših stanov, najbolj pripravljajo za to, kako bi dobile (recte ulovile) možá z razno koketerijo in njenimi pripomočki. Ali ni to gola resnica? Po naših nazorih je vzgoja že prav dobra, če človek dobi družico, ki ima nekaj odlomkov raznega znanja in nekaj sposobnosti za gospodinjo, čeravno je vse to površno, neskladno. Plodovito pa je gotovo le redko, saj je celó pri nas moških velikrat — ravno tako. S težavo pridobljeno znanje pozabljam, predno je ta nakopičeni balast glava mogla predelati in prekuhati v žive sokove življenja, dajajoče pogum v borbi in odmevajoče se v srcu v onih prekrasnih glasovih, ki jih daje znanje, ki je postalo kri in meso, tako da glava in srce z radostnim navdušenjem odkrivata in pozdravljata nove poti in nova sredstva napredka.

Gotovo je neobhodno potrebno, da ima ženska potrebno gospodinjsko znanje. Učé se kuhati in šivati, ali to je skoro jedino koristno znanje, če se ne zanemarja potem, kar se tudi godí. Drugo znanje, t. j. vse odlomke površnega znanja pa kaj hitro prepreda gosta pajčevina pozabljenja in v glavicí ostaje le prostor za domače skrbi in pa želja za zabavo ali ljubeznivo, gostobesedno kritikovanje vsake, posebno ženske neumnosti. Ali se pa praznota napolnjuje s tem, kar ne bi smelo biti: peut-étre vous me comprenez, mes dames? En ce cas: pardonnez-moi!

Izjeme so povsodi; želimo pa pravila. Zato ne smemo puščati ženstva, da se razvija kakor do sedaj, videči, da šola, če je tudi narodna, ne daje dovolj. Tu imamo sveto dolžnost, da v razgovorih z ženstvom večkrat kot do sedaj izpregovorimo živo besedo in da opuščamo ono pusto in brezmysleno govoričenje ali dvorjenje, katerega gotovo sami ne spoštujemo in katero ženstvo ponižuje, kadar govorimo z njim ravno tako, kakor časih govori mladenič ali dekle — s kanarčkom (!!) Ali ni to poniževanje človeškega bitja do ptice? Ali ni čudno, žalostno, smešno, da to mlada



ženska srca (pa tudi ne mlada) vsprejemajo za čisto kulturno zlato? Gospé pa s skrivnimi vzdihljaji mislijo na nesrečni čas, ko tega zlata ne bodo dobivale več, ko bodo — o joj meni — v društvu obsojene, da pomagajo vrteti slavni malin staro-ženskega besedičenja, malin, ki ga ne gonijo ni veter ni voda, ki je pa znamenit največkrat s tem, da jako klopoče, kakor pravi malinski kamen, kadar se vrti pa nima kaj — mleti.

Torej več duševne hrane! Mi, moški, pa bi jo dajali! Menda vendar ne suhe učenosti, katera časih še nas samih čisto nič ne oživlja ter smo veseli, če se moremo malo oddehniti od nje? Gotovo ne! V zadregi smo gotovo časih, če hočemo povedati kako zanimivo-resno misel tako, da jo tudi ne-učeni in ne-učena rada slišita in razumeta? Se ve, da bi moralo najprej nam samim biti jasno, kake misli in ideje želimo probuditi. Pač take, da se učimo brati v knjigi življenja! To pa je težko, to morejo le daroviti pesniki in učenjaki! Ne, mi vsi moremo; kolikor toliko vsak misli — tudi siromak, trudeči se za vsakdanji kos ubogega kruha. Naše obzorje bi moralo biti širje in širiti bi je moralo znanje, ki se dá lahko drugim priobčiti. Morali bi si torej najprej sami pridobiti takega znanja ali pa ono, ki je največ že imamo, prirejati tako, da bi bilo za rabo ženskam, in sicer znanje in svet. Dà, svetovati imamo, kaj naj bere ta ali ona, in potem govoriti o tem, kar je brala — se ve da ne učeno suhoparno, ampak lahko, vabljivo in v stvari vendar resno.

Tako bi domoljubje postalo bolj konkretno za ženstvo in — za nas. Mi imamo še veliko preveč abstraktnega domoljubja, a le konkretno ima polno realno moč. Duhovni jez, ki je med nami in ženstvom, bi realno domoljubje zelo zmanjšalo ali popolnem odpravilo. Moremo li za sedaj popolno imenovati življenje, če za to, kar je meni milo in drago, če za moje težnje in ideale moja družica v življenju nima nikakega zmisla, če o življenju malo ve, malo misli o njegovem pomenu in njegovih nalogah? Ne, tristo-krat ne! Mi iščemo kroga prijateljev, da se kaj pomenimo, s tem pa se odpovedujemo od koristnega, duhovno razvijočega občenja z ženstvom in podražavamo medsobni — jez.

Kako čisto drugačno je rusko društveno življenje, kjer je ženstvo v vednem živem občenju z moštvom, kjer moški ne posedavajo po gostilnah in kavarnah, ampak lepo doma ali pri znancih okoli mize, na kateri šumi samovár, v živem razgovoru sedaj lehkem, sedaj resnem o tem, kaj piše ta ali druga knjiga ali žurnal. Verujte mi, da ima tako živo in ob jednem resno občenje obeh spolov neko posebno milino in dražest! Ni se pa bati, da bi se v tem občenju preveč vmešaval oni mali bog s pušico. Sedaj si pač društva mlade gospôde jednega in družega spola skoro pomisliti ne moremo brez neprestanega bolj

ali menj očitnega igranja malega boga. Pa tudi rusko društvo ne obstoji iz kakih strogih menihov ali nun, le resnosti in pravega življenja, odkritosrčnosti in »zaduševnosti« — kakor pravijo Rusi — je veliko več kot pri nas, ker odkritosrčnosti vendar ne moremo videti v brezmiselnem besedičenju, ki ga nikdo resno ne jemlje, pa niti naše »kraljice«, »boginje«, »vile« itd. ne, ker drugače bi morali reči, da se vendar pri nas preveč greši proti človeškemu duhu.

Delajmo torej počasi, da si razvijemo ženstvo v mogočno podporo narodnemu življenju. In te podpore v težavni borbi gotovo potrebujemo. Se ve da se moramo zaupljivo približavati k ženstvu brez onega moškega ponosa, ki ženske odbija od nas in resnega truda. Težnje in nameni morajo biti nesebični (to je pri nas težko, kaj ne?), plemeniti, potem vspeh ne bo težek. Potreben je jasen, prost pa vendar ne preozek program narodnega delovanja, obsezajoč napredek vsega naroda. S takim praktično izpeljavanjem programom se ne bomo bali ženske konkurence: dobro pripravljene za življenje našli bomo vsi dela dovolj. Tudi usoda onih, ki se ne morejo omožiti, olajšala bi se v hrabreči zavesti samostalnosti, ki jo daje znanje in z njim združeno delo. Se ve da bi pri tem življenje in literatura dobila večji in večji pomen. Menj bi bilo nesamostalnosti, pa tudi gola sebičnost v zavednem moškem in ženskem društvu ne bi tako lahko skrivala svoje nagote, ampak bi nahajala zasluženo plačo — prezir.

Takega plodosega programa se ve da ni lahko sestaviti, a še težje ga je vršiti pri nas, ko nam huda borba skoro ne dá oddehniti se in malo bolj globoko proučiti sebe in ogledati se malo po svetu. Samostalno, zavedno ženstvo bi nam tudi tu veliko pomagalo. Se ve da v tem svojem razvoju ženstvo ne bode izgubilo onega, kar ima po pravici toliko vrednost, svoje ženstvenosti, ako se smem tako izražati. Ne, pravo ženstvenost, svobodno od pogubnega koketstva in vsega, kar visi na njem, zdravo razvitje samo jača in krepi, ne jemlje pravih ženskih svojstev. Pusto-romantične sanjarije se ve da preganja, kakor se taja megla v žarkem solncu ter se odkriva slika človeškega življenja tam v vaseh tihе doline.

Dà, glejmo življenje, glejmo je s trdno voljo za delo in z ljubeznijo za svoj trpeči narod, glejmo je vsi, moški in ženske, iz njega in znanosti jemljimo si snago in orožje za boj, in vspehi bodo tem slajši, če jih bode delilo z nami bolj in bolj zavedno ženstvo, vredno spoštovanja, ljubezni in hvaležnosti naše in — potomstva.

Na delo torej Slovenci in Slovenke! Učimo se, dobivajmo si znanja in idej z združenimi močmi, moški in ženske; vsi v zloznem kolu, da moremo dobro oborožani in srčni stati na polju življenja. Naj si vsak od nas moških postavi za sveto nalogo, da,



kolikor je mogoče, probudi in razvije ženstva, če tudi samo pri priliki izpregovori kako resno besedo, vzbudi živo idejo, izvirajočo iz življenja in njegovih potreb in kažočo mu pot. Ako pade zrno na

rodovitna tla — in pri našem plemenitem, dobrem, nepokvarjenem ženstvu bode gotovo našlo rodovitna tla — klilo, raslo, cvelo in rodilo bode obilen sad duševne neodvisnosti, napredka, prave človečnosti!«



## Vabilo na ženitvovanje.

Imel sem tovariša v uredništvu, bledega, medlega moža kakih tridesetih let. Glad se mu je poznal na obrazu. Pa ne glad, ki ga čuti želodec, kajti moj tovariš je zaslužil razmerno precejšnje zneske, toliko, da bi o rednem življenju lahko shajal z njimi. Drug glad ga je mučil, mu razjedal dušo. Srce mu je bilo lačno — ljubezni.

V uredništvu smo bili trije — »delavci javnega mnenja«: gospica Zorana, on — Ivan — in jaz. Ivan je prihajal samo nekoliko ur na dan v uredništvo. To mu je bil nekako postransk zaslužek, dasi bi mu po sposobnosti lahko bil glavni.

Ivan ni bil neizobražen. Tudi nekaj talenta je bilo v njem. Poznaval je več jezikov, vsaj napol, in kedar je bilo treba hitro zamašiti kako vrzel v listu, je bil neprecenljiva moč. Kmalu je iztaknil v tujih listih kako stvar, katero je brzo presadil v naš vrtec.

To pa le, če je bil dobre volje, kar je pa bivalo malokdaj. Navadno je bil topo resigniran; delal je, ker in kolikor je moral. Mi smo se ga sčasoma privadili in računali z njegovimi slabostmi.

Čudne reči so se pripovedovale o njegovi prošlosti. Bil je dober dijak, vedno med prvimi v svojem razredu. Oče, ki je živel z ženo, Ivanovo materjo, v nesrečnem zakonu, ga je nekoč formalno proklel, ker je sè silo, s pestmi, rešil svojo mater iz njegovih besnih rok smrtne nevarnosti. Na smrtni postelji ga je oče prosil odpuščanja ter ga blagoslovljal, a blagoslov, tako je trdil Ivan, je padel na nerodna tla. Prokletstvo je bilo že učinilo svoje.

Ali verujete v moč prokletstva?... Ali verujete v moč molitve in blagoslova?... Jaz pač.

Po zrelnostnem izpitu je šel v bogoslovnico, ne toliko iz prepričanja, kolikor iz bede. Bogati sorodniki so hoteli imeti molzno kravo, ki se, kakor znano, najprej in najgotovejše zredi v teologiji. Za vseučilišče bi mu ne dali niti vinarja. Vendar je imel čiste namene. Hotel je najti mir svoji zbegani duši, in nekaj časa je mislil, da ga je našel.

A tudi profesorji v teologiji niso sami pedagogi. Brezobzirnost, s katero je eden izmed njih pobijal Ivanove, nekaj svobodnejše nazore, ga je tirala venkaj iz zavetišča hlimbe in hinavstva.

Poskusil je srečo na univerzi; študiral je pravo. Študiral? —

Trapil se je z duševno nemarjenimi in nendarjenimi otroci bogatih meščanov. Na vseučilišču je bil le upisan kot redni slušatelj.

Po naključju je izgubil mesto domačega učitelja v mestu. Trebalo je skrbeti dalje. Dobil je službo, precej dobro, nekje na Sedmograškem. Odtod so ga pocali k vojakom.

Od vojakov je pobegnili enoletni prostovoljec desetnik. Zakaj? Menda sam ni vedel, zakaj.

Pet let se je klatil po orijentu, Italiji in doma, ne da bi ga kje prijeli redarji.

Želel si je mirnega življenja in prijavil se je sam oblasti. Odslužil je kazen, dva meseca ječe, superarbitrij ga je spoznal nesposobnim za vojaško službo, in sedaj je začel dihati prostejše.

Pa kaj vsa zunanja sloboda, če je človek v duši razklan.

Ko je prišel k nam, se je zaljubil v duhovito koketo, ki se je z njim, lahkoumna dovolj, zaročila, potem pa brezvestno — snedla besedo. Od tiste dobe smo Ivanu pravili: kandidat samomora. In res je igral v tistih dneh revolver nekako vlogo v Ivanovem življenju.

Na mesto oboževanja se mu je v duši naselil srd, gnus, sovrašтво do lepe brezsrčnice. Pa prišla je izprememba.

Z našo koleginja, gospico Zorano, sta stanovala v isti hiši. Kdor se pozna na fiziognomijo, je vedel, da Ivan ljubi, ljubi strastno, da mu notranji ogenj razjeda telo, a vedel je tudi, da ljubi nesrečno.

Časih se mi je zdelo, da mu je Zorana dobra. Skupaj sta prihajala, odhajala, delala skupaj — in takrat se je njegovo lice svetilo sreče.

A takih trenutkov je bilo malo.

Nekega dne Ivana ni bilo v uredništvo. Na njegovi mizi pa je ležal drobno popisani list take vsebine:

### Vabilo.

Čast mi je, javiti p. n. znankam in znancem, »prijateljem« in »prijateljicam«, da se ženim. Čas je že, ka-li? Pomislite, v tisti dobi sem že, kedar normalnega človeka sreča pamet; skoro dvajset let že

hrepenim po ljubezni, po sreči, ne da bi jo mogel doseči.

Sedaj pa sem našel izvoljenko. Marsiktero dolgo noč sem že mislil nanjo, želel si njenega krepkega objema, sedaj me je premagala neugnana sila, ki me žene njej v naročje.

Razkošnica je, pohotnica prve vrste, ki jo vzajem, vagantinja, znana po vsem svetu. Koliko moških, starih in mladih, krepkih in slabih, je že objela, koliko cvetoče mladosti pomandrala! Tudi spolov ne razločuje; čudne navade ima moja nevesta.

Ona me je iskala že dolgo. Močna je, lahko bi me pritiskala na prsi, češ, »Folgst du nicht willig, so brauch ich Gewalt«... A čistihlepna je; želi, da ji sam kakor suženj padem pod vnožje, da ji sam odkrijem ljubezen ter ji sledim, kamor hoče, v neznane daljave.

Danes sem se zaročil. Kolika slast me pretresa, ker sem na čistem s svojim srcem. Da, ti si mi bila namenjena od rojstva, ti neizbežna, od usode dana mi ljubica!

Kako se že veselim slasti prve noči...

Slavno uredništvo lista »S.«, kateremu sem zvesto služil leto in dan, bo mi pač storilo to uslugo ter uvrstilo moj poziv brezplačno kot »Poslano«. Trdno se nadejam, da ugodite moji prošnji, gospod urednik.

Pozivam torej vse sorodnike, »prijatelje« in znance obeh spolov, da pridejo na moje pirovanje, ki se bo vršilo danes zvečer ob 9 uri in pol v mojem stanovanju, ulica Zvon št. 10. III. nadstropje.

Dobrodošli nemški profesorji-polovičarji, ki ste mi s svojo filozofijo »des Unbekanntes« zastupili dušo! Pozdravljeni vsi pedagogi, ki ste mi tekom let natovorili na glavo breme lepih eksaktnih in neeksaktnih

ved (vso šaro bi sedaj prodal za sodček piva)! Pozdravljam vas slavni pisatelji, ki ste rano vzbudili mojo domišljijo za lepo in ugodno! Pozdravljene družice, kojih naročje mi je nudilo talmi-ljubezen...

Tudi Tebe vabim, jasni Angel, kateremu sem poklonil najdražje, najboljše, kar sem imel, srce, da ga poneseš v svitile višave... Ta dar si ponosno zavrnila. Ali mi odbiješ tudi zadnjo prošnjo, ali zavržeš vabilo na pir?

Enkrat bi se rad zavrtel s Teboj v lahнем plesu, enkrat bi Te rad pritisnil na koprneča prsa... Pridi, Zorana!

Pridite vsi, ki ste bili kdaj z menoj v dotiki, vsi ki ste naredili iz mene to, kar sem: vreden ženin svoje neveste.

Obilo vžitka vas časa. Večerjali bodemo ideale, ki ste jih vi zaklali, pili pa solze, ki jih nad mano preliwa dobra mati. Dragocen dinée...

Vsem gostom oblečem rudeče suknje, saj ste jih zaslužili vi — podvodniki...

Pridete, dolgo Vas ne bom zadržaval. Meni se mudi. Ženitovanjsko potovanje me čaka. V odprti kočiji se popeljeva z nevesto — k sv. Ani. Tam je pripravljena udobna postelja, ozka, hladna... Oh, kako se veselim počitka.

Pardon! pozabil sem povedati, da je moja nevesta žlahtnega pokoljenja, kraljeve rodovine. Malo starikava je že, a nič ne škodi. Ime ji je — Smrt.

\* \* \*

Drugi dan je prinesel naš list kratko notico:

»Samomor. Sinoči se je v svojem stanovanju v ulici Zvon št. 10. III. nadstropje, iz samokresa ustrelil naš sotrudnik g. Ivan Zločestič iz neznanega nam vzroka. Fokojnika so vsi, ki so ga poznali ljubili... N. v m. p.!

Bonifacij.



## K poglavju o organizaciji ženstva.

### II.

Naš poziv v zadnji številki hvala Bogu ni padel na nerodovitna tla. Našel je odmev v krogih, katerih se tiče, kar priča, da rane, o kojih smo razpravljali, v istini obstoje. Došlo nam je nekaj pisem, ki temeljito osvetlujejo, kako trnjeva je pot življenja večine našega ženstva, ki je od zgodnje mladosti navezano samo nase.

Tu naj pred vsem sledi pismo, katerega nam je pisala gospodična, ki je bila vzgojena v neki sirotišnici na Slovenskem:

»...Res žalostno je sedanje naše stanje in skrajni čas je že, da se tudi me potrudimo za svoje pravice. Prav žal mi je, da Vam ne morem dati n. ančnih

pojasnil o vsem, kar bi hoteli vedeti, ker še-le dve leti službujem v tem mestu ter sem se še premalo seznanila s tovarišicami.

Kar se tiče trgovskih uslužbenk, so tukaj, kolikor je meni znano, samo take prodajalke, ki imajo v mestu svoje stariše; čisto samostojnih je le malo število večinoma priletnih. Taka, ki nima domačih ljudi, pride le težko v prodajalnico, ker bi ji denar, ki ga dobiva kot novinka, ne zadostoval niti za opoldansko hrano. Kje so pa vse druge potrebe?

Jaz nimam ni starišev ni sorodnikov; ostala sem čisto sama in zapuščena. Imam le brata, ki pa je mlajši od mene, ter si je začel tudi še-le sedaj služiti.



Dovolite mi, da navedem nekoliko črtic iz svojega življenja, da razvidete, kako težko pride sirota do službe v prodajalni, kako grenko je sploh življenje osamelih deklet in kako nevesela je njihova mladost.

S petim letom, takoj po smrti starišev, sem prišla v sirotnišnico ter sem ostala tam do 16. leta. Doprčila sem vse razrede ljudske šole in ker so usmiljenke videle, da se dobro učim, so me poslale v pripravnico, iz katere se najbolj spominjam na to, kako so me součenke vedno zaničevale zaradi slabe obleke. To in zavest, da me, ako dovršim pripravnico, ne čaka druga karijera nego službovanje usmiljenke po sirotišnicah, — vodstvo sirotišnice daje namreč izobraževati dekleta le s tem pogojem in namenom, da dotičnice koncem študij vstopijo v stan usmiljenk — to mi je zagrenilo vse veselje do učenja: zapustila sem pripravnico. Sestre so me dale potem k šivanju, kjer pa mé, mlajša dekleta, nismo dobila druga v roke, nego krpanje starih otroških oblek in perila. Morale smo me deklice od šivanja in tudi večje iz šole, vsaki teden dva dni iti k pranju v neveliko pralnico, kjer so se vedno širili ostudni, smradni, vlažni sopari. Kako je bilo tu v lahni sirotiščni obleki po zimi, o tem naj niti ne govorim. V jutro smo morale večja dekleta tudi snažiti velike spalne sobe ter pomivati tla. Druzega se nas ničesar ni učilo.

Potem pa so me poslale sestre na Gorenjsko v službo k neki gospej, da bi poučevala njene otroke. Ko sem prišla tje, se me je vporabljal kot navadno deklo. Delati sem morala v gospodinjstvu vsaki dan do 5. ure popoldne, od 5. do 7. ure pa sem poučevala otroke. Tako je pretekel mesec, in gospa mi je prinesla 2 gld. 50 novč., rekši, da je to moja mesečna plača, kakor se je s sestrami dogovorila. Premislite: 2 gl. in pol za ves mesec in za toliko dela! Takoj sem službo odpovedala, dasi nisem imela nikamor iti, in v 14tih dneh sem bila v mestu. Veselje do prodajalne sem imela že vedno prav posebno ter sem se takoj s kolodvora podala v posredovalnico služb in ondi prosila, naj mi kar najpreje mogoče preskrbe prostor v kaki prodajalni. Povedala sem dotični posredovalki, da nimam nobenega znanega človeka, h komur bi mogla iti stanovat. Vsa začudenā mi je posredovalka odgovorila: »Vi hočete iti v prodajalno, ko še nikjer niste služili! Seveda, ako imate toliko denarja, da boste lahko sami hrano in stanovanje plačevali, vam že dam službo, ampak gospa plača le 8 gld. na mesec; vse drugo bi si morali sami preskrbeti«.

Torej 8 gl. naj bi dobivala za hrano, stanovanje in obleko. Tega seveda nisem mogla sprejeti. Potem pa mi je posredovalka ponudila službo v neki trafiki, katero sem v sili morala sprejeti, ker mi družega ni kazalo. Tu sem imela po 3 gld. na mesec in stanovanje ter hrano; ostala sem ondi 10 mesecev.

Ker tudi tu nisem mogla dalje shajati, sklenila sem, poiskati si zopet drugo službo, a v mestu je nisem dobila. Po naključju pa sem zvedela, da je prazen prostor prodajalke v neki trgovini zunaj mesta in šla sem vprašat. Posrečilo se mi je; gospa me je sprejela ter mi obljubila po 6 gld. na mesec in vso preskrbo v hiši. Ta prodajalna pač ni bila prav na dobrem glasu, a zadovoljiti sem se morala kot začetnica, samo da sem mogla živeti. Čez leto dni potem, ko sem bila v trgovini že precej izurjena, sem dobila službo prodajalke v nekem manjšem mestu. Za to službo mi je še danes žal, da sem jo pustila. V manjših krajih se pač najlažje izhaja. Imela sem 12 gld. na mesec in vso preskrbo v hiši. Bila sem zadovoljna. Vendar se mi je vedno močneje oglašala stara želja, da bi prišla v kako prodajalno v glavnem mestu. Poslala sem prošnje na več tvrdek. Neka gospa trgovka mi je odgovorila, da daje ona novinkam (bila sem izvežbana v drugi trgovini, nego jo je imela ona) samo 8 gld. brez vsega družega, da torej take, ki nima svojcev, sploh ne more sprejeti. Eden trgovcev mi je obljubil 10 in eden 12 gld. na mesec, seveda brez hrane in stanovanja. Razume se, da se s tako plačo ne bi mogla preživiti, in ostala sem še na svojem mestu. Nato pa se mi je posrečilo dobiti mesto v neki veliki trgovini v glavnem mestu, kjer sem sedaj že tretje leto. V začetku sem imela 20 gl., potem 25 in sedaj imam 30 goldinarjev na mesec. Za hrano moram plačevati: za zajutrek 3 goldinarje, za kosilo 7 gld. in za večerjo 5 gld.; a za posteljo plačujem 3 gld. Obleke se pri nas jako mnogo pokvari in oblečena moram biti vedno čedno. Umevno je, da se s 30 gld. ravno komaj izhaja. Kaj pa potem one, ki dobivajo 10, 15 ali 20 gld.? Imeti morajo stariše, da jim hrana in stanovanje hodi ceneje, če ne, bi ne mogle živeti. —

Kolikor je meni znano, je plača prodajalk na splošno 8, 15 in 20 gld. brez vsega družega. Le tiste, ki so že po 8 in več let v jedni trgovini, dobivajo po 30 ali 35 gld. Pa teh ni mnogo.

Prodajalne so navadno odprte po leti od 7. ure do popoldne in od  $\frac{1}{4}$  2. ure do 7. ali 8 zvečer. Po zimi se nekatere prodajalne odpirajo pol ure kasneje.

Oprostite, da sem Vam napisala to črtico o svojem življenju; hotela sem Vam le pokazati, kako se godi onim dekletom, ki ostanejo že v prvi mladosti čisto sama, in specijelno tistim, ki pridejo v svet po dolgoletni vzgoji v sirotišnici... in so brez vsakoršnih sredstev in zatočišča. Povedati sem Vam hotela, kako težko je dekletu, ki je navezano samo nase, dobiti si pošteno službo.. Jaz sem bila še nekoliko srečna v tem oziru. Druga, ki si sama ne zna nič pomagati — saj v sirotišnici se itak priučila ni nobenemu koristnemu delu, niti kakemu praktičnemu mišljenju — res ne ostane družega, nego sprejeti službo najnižje deklet ali pestunje, iti delat v tovarno ali pa... O



načinu vzgoje, ali prav za prav nevzgoje v sirotišnicah, Vam mogoče pišem v prihodnje. Ondi se skriva mnogo gnjilega in nezdravega.

Od iste gospice prejeli smo o zaključku lista še sledeče pismo: »Dolgujem Vam še eno pismo. Vem, da se hudujete nad menoj, ker sem toliko časa odlašala. Vsaki dan sem mislila na to, a res nisem imela časa, kajti razven obilo drugih opravkov imela sem še to skrb, da si poiščem primerno stanovanje. In tako ja prešel ves moj prosti čas. Veste, najti stanovanje, primerno za samostojno žensko, je tu pri nas že prava umetnost. O priliki iskanja stanovanja zvedela ter opazila sem dokaj novega; videla sem, kake krivice se gode po stanovanjih samostojnim ženskam.

Hvala Bogu, vendar sem dobila stanovanje kakoršno sem iskala, drago je seveda, pa kaj hočem. Sedaj sem oproščena te skrbi in današnji večer sem hotela darovati »Slovenki« ter Vam napisati nekaj o našem položaju. In res, napisala sem Vam dokaj obširen dopis s podatki o hrani in stanovanju samostojnih deklet. Ko pa sem bila končala, vzela sem zadnjo »Slovenko« v roke, katere še do danes nisem imela prilike čitati. In kaj sem videla? Dopis, ki sem Vam ga hotela poslati, se popolnoma strinja s člankom gospice Zofke Kveder, posebno pa gledé zgoraj omenjenih točk. Tudi v Vašem članku, cenjena urednica, sem našla mnogo misli, podobnih onim, katere sem zabeležila jaz v omenjenim dopisu. Zato hočem za danes opustiti svojo namero ter Vam podam tukaj samo nekoliko podrobnosti, kako se godi našim prodajalničarkam v službi in izven službe.

Kakor da bi prespala vse gorje, nekako prerojena v novo življenje, polno dobrot, nastopa prodajalničarka zjutraj mirne duše in veselega srca svojo službo. A to prijetno duševno stanje kmalu izgine o mrzlih pozdravih in hladnih odzdravih njenih kolegov. Zdi se ji, kakor da jim šviga iz oči zaničljiv pogled, ki hoče nekako reči: »Treba te je tu! Zakaj smo pa mi?« Kmalu se mora zavedati svojega položaja; čutiti mora, da jo tovariši smatrajo neljubo konkurentinjo. Da, ona to dobro ve. Pa zakaj konkurentinjo? Zakaj se gospodje kolegi ne morejo povzpeti na stališče enakopravnosti, do prepričanja, da imajo ženske isto pravo do življenja in iste sposobnosti ter isto pravo tudi do dela in zaslužka? Bi-li ne bilo bolje, da bi nas sprejeli v svoje vrste, ter da bi z združenimi močmi skušali zboljšati si položaj?

Dan za dnevom mora prodajalničarka prenašati zaničljive poglede in pikre opazke zavistnih kolegov. Pa to ni še vse. Sedaj že vsaki učenec vidi v prodajalničarki svojo naravno sovražnico, svojo bodočo konkurentinjo: ugovarja vsaki njeni besedi, in kar ona zapove, tega navadno ne napravi ali pa le z mrmranjem in očito mržnjo, dočim letijo na povelje moških uslužbencev skupaj vsi učenci in hlapci, kakor

da bi bil dotično delo zapovedal sam šef. In kaj je s hlapci? Isti se ravnaajo po »lepem« vzgledu trgovskih pomočnikov ter postopajo proti ženskim uslužbenkam, kakor le-ti. Ker so neizobraženi, tolmačijo si vso stvar po svoje ter smatrajo v prodajalki sebi jednako uslužbenko. Nagovarjajo jo sicer še z gospodično, ker je to že tako navada, ali pa ker se sami štejejo med — gospode, v resnici pa bi jim bilo najljubše, če bi ona opravila vsa dela, ki spadajo v delokrog hlapcev.

Torej prava mučenica in sužnja je prodajalka v službi. Zvečer pa, ko so zaprli prodajalnico, že jo čaka doma »skrbna« gospodinja ter pazi, kdaj pride domov. Ako je imela kak opravke ter zamudila le četrto ure čez določeni čas, takoj se po vsej okolici razlega vest: »No, ta pač ni mnogo vredna: sama se klati po cesti. Je-li to pošteno dekle, ki pride še-le ob 9. uri domov?« Taki predsodki!

Tako mora biti prodajalka še o svojem prostem času sužnja drugim, popolnoma tujim, nevdeležnim ljudem, ki se sicer ni najmanj ne brigajo za njeno srečo in blagostanje. Ako se hoče emancipirati teh nepoklicanih avtoritet, preti ji nevarnost, da zgubi svoje dobro ime, svojo službo in da jo za morálo vneta gospodinja, ki pa v lastni praksi mnogokrat prav nič ne vpošteva strogih načel nraavnosti, da jo ta gospodinja vrže na cesto, ko je dotičnica morda vzvišena nad vsako možnostjo, da bi storila kaj nernavnega. Gorje pa samostojni ženski, katere morála temelji v javnem mnenju, ki živi nraavno samo zato in samo tedaj, kedar jo gleda svet ter nima v sebi določenih nraavnih načel in dovoljne moralne opore. Taka morála je zgrajena na pesku, in prvi vihar jo razruši. Najčešče pa se za tako »morálo« skriva že gnjiloba.

»Skrbna« gospodinja gleda pred vsem na to, da prodajalki, ki stanuje pri njej, zaračuna vse kolikor le mogoče drago in prav bi ji bilo, ako bi dotičnica s svojim zaslužkom mogla preživiti vso gospodinjinjo družino. Hrana je navadno jako slaba in desetkrat preračunjena, predno se jo prinese na mizo. Zakaj bi se neki oddajalka stanovanj, ki ima dovolj svojcev in svojih skrbi, še ukvarjala s tujimi, ne da bi se otem kaj zaslužilo. To je sicer povsem umevno, a vendar bi bilo pravično, da bi se dotična gospodinja ozirala tudi na skromne razmere odjemalke stanovanja ter da bi jo o vsem postopanju proti isti vodili čuti pravičnosti in človekoljubja. Po navadi plačujejo prodajalke za stanovanje in hrano po 16, 18 do 20 gl. A stanovati morajo pri kaki družinici, skupaj z isto v jedini sobi v zaduhlem, vlažnem stanovanju. Na posebno sobo niti misliti ne smejo, kajti potem bi porabile ves zaslužek za stanovanje in hrano; kje pa je potem še obleka, obutev in druge potrebščine?

Tukaj govorim sedaj samo o prodajalničarkah, ki so popolnoma samostojne ter nimajo starišev in sorodnikov. Razume se, da se tudi šiveljam in drugim



samostojnim ženskam godi ravno tako kakor trgovskim uslužbenkam, katere sem tu navedla kot vzgled, ker mi je ta sloj najbolj znan.

Ves zaslužek torej moramo dati za živež in stanovanje, zraven pa še prenašati sitnosti tujih ljudi. Tako delajo z nami. Marsikdo bi rekel: Ako Ti ne ugaja v tem stanovanju, pa pojdi drugam, saj ne primanjkuje stanovanj. To je lahko govoriti, storiti pa težko. Kamor pride uboga uslužbenka, povsod ji pojo jednako pesem. In vedno menjanje stanovanj tudi ni po ceni.

Sicer pa moram omeniti, da je tudi častnih izjem, da je poleg ogromne večine stanodajalk, ki neusmiljeno izkoriščajo svoje odjemalke, tudi nekaj takih, ki imajo usmiljenje s samostojnimi dekleti ter jih ne zatirajo tako kakor druge. Seveda so pa to prav redki slučajji, in vsaka si mora šteti v posebno srečo, ako je naletela na tako dobro dušico. Tudi jaz moram okušati, kaj se pravi biti pri tujih ljudeh. Kot neuda gospodinjinine družine me opazujejo v vseh stvareh najstrožje. Bog ne daj, da bi se dotaknila njene hišne oprave! Prejobra gospodinja bi videla najrajši, če bi jaz takoj od vrat skočila na posteljo ter se tam ne ganila do drugega dne, da bi ji razven družinskega prahu ne trebalo snažiti še istega, ki ga napravim jaz. Krivica in zaničevanje od vseh strani!

Smo li same krive, da nimamo starišev, da si moramo same služiti kruh? To žalostno okolnost menda vsaka sama občuti dovolj bitko, pa nam ljudje še to tužno resnico, da smo zapuščene sirote, stavijo dan za dnevom pred oči, kot nekak greh in nekako krivdo. Naravnost otožna bi postala o vseh teh žalostnih okolnostih, da mi ni prirojena neka vesela, brezkrbna narava.

Še mnogo bi Vam mogla pisati o naših razmerah, pa že iz tega izhaja jasno dovolj, da potrebujemo pomoči. V »Slovenki« nasvetovano društvo bi vsakako mnogo pripomoglo k temu, da si tudi samostojne uslužbenke priborijo svoje pravice. Seveda treba v to svrhu napornega dela, predno bi bila vsa stvar urejena. Saj še pri nas, v mestu, kjer službujem, prav za prav niti ne more biti govora o naših pravicah ter o doseganju istih, ker se še med nami ne pojavlja potrebna samozavest in prava eneržija.

Med tukajšnjimi uslužbenkami je precejšnje število prodajalničark, blagajničaric in poštnih upraviteljic, ki so doma pri roditeljih preskrbljene z vsem ter pogostoma ošabno povzdigujejo glave nad ubožnimi svojimi sestrami, ki so navezane same nase, namesto da bi ž njimi skupaj, z združenimi močmi, delovale v doseg naših pravic in v oživotvorjene boljše bodočnosti.

Končati moram. Čujem namreč neko godrnjanje. Da, to je glas moje gospodinje. Pod odejo se hučuje nad menoj, ker toliko časa pišem. Kolikor sem

razumela, so bile besede, ki pristojajo njeni naravi, no, prav — domače besede.

— Kaj una še zdaj piše? No, gotovo 'ma že kakšnega v »grif'«, da mu celo noč piše. Naj se spravi spat saj je že  $\frac{1}{2}$  11. ura. —

Jelite, cenjena urednica, to je imenitno, pikantno! Pa jaz se ne jezim. Dobre volje kakor vedno se tudi sedaj veselim nad lepo »iznajdbo« gladko tekočega jezička. Sama pri sebi si mislim: kmalo grem počivat, zgori se tvoja volja, draga gospodinjica, spavaj sladko ter sanjaj prav mnogo o mojih domišljanih »idealih«. Jutri boš pa na trgu stala, obdana od množice tebi jednake, ter pripovedovala kakor resnico svoje bujne sanje.

Pozdravljam Vas ter želim »Slovenki« mnogo dejanskih vspehov.

Dodatek. Veste, maló pa me vendar-le jezi moja nova gospodinja; da mora biti človek tudi po noči suženj tujih ljudi, je vendar-le malo preveč«.

Še neka druga gospica prodajalka nam je tudi poslala dva obširna lista, v katerih nam prav tako ko prva opisuje razmere prodajak. Obe poročili se popolnoma vjemata. Zato navedemo tu le nekaj odlomkov, ki popolnjujejo zgorajšnje poročilo:

O vsprejemu v trgovino zahteva se navadno od deklet znanje dveh jezikov v besedi in pisavi ter elementarna pravila v računstvu. V glavnih stvareh se jo tudi izpraša. V nekaterih trgovinah, tako n. pr. v trgovinah za papir, se novinkam prve mesece ne plača prav nič. Potem pa dobe po 10 do 15 gld. na mesec. Biti mora o določeni uri točno na mestu, zamuditi tudi ne sme nijedne minute, če ne, je pikro okarana, ali pa mora celi dan gledati očitanje v kislem obrazu predpostavljenih. V tem igra največjo ulogo žalostna istina, češ: naj bo vsaka vesela, če ima službo, ker na vsak izpražnjen prostor preži deset drugih. Večje svote od 20—25 ali 30 gld. dobe komaj blagajničarke ali pa prodajalke, ki so že po mnogo let v jedni in isti trgovini in so v poslovanju popolnoma udomačene ter se jih tu in tam tudi lahko vporabi pri knjigovodstvu in korespondenci. Zelo redko ima katera prodajalka več nego 35 gld. Ista mora biti zmožna, da vodi trgovino popolnoma samostojno, ako treba. Vstrašiti se ne sme nikakih sitnosti, katere pri naša trgovcu vsakdanje življenje, biti mora z jedno besedo odgovorna za vse. V nekaterih trgovinah se plačuje prodajalki po 15 gold. fiksne plače, o tem pa jej pripadejo gotovi odstotki od prodanega blaga. Več se torej proda, več zasluži. To seveda zavaja dotičnice do prenapete pridnosti; reve se mučijo in tekajo iz prodajalne v skladišče, sem in tja po stopnicah, tako da zvečer popolnoma onemogle prihajajo domu. Med vsemi ljubljanskimi trgovskimi uslužbenkami, katerih je gotovo mnogo čez 100 — mej temi okolu 30 blagajničark, ni nobena posebno zadovoljna



s svojim položajem. Če ne čez drugo, čez dolgi službeni čas se gotovo vsaka bitko pritožuje.

Tudi iz tega poročila sledi jasno velika krivica, ki se godi ženskim uslužbenkam v trgovinah. Koliko točnosti, praktičnega in teoretičnega znanja, koliko skrbljivosti, vestnosti, obsežne razumnosti, neutradljive pridnosti in odgovornosti se zahteva od prodajalke ki hoče dobiti plačo, o kateri si ne mora nalagati ravno največje skromnosti. Moški dobivajo v trgovinah o enakih dolžnostih gotovo dvakrat in vekrat višjo plačo. Kaj bi se moglo navesti v opravičenje takemu postopanju?

Dalje piše ta gospodična, ki je dolgoletna prodajničarka, doslovno:

»Premišljevala sem žalostno osodo prodajalk in njih dolžnosti ter prišla do prepričanja, da one zavzemajo jedno izmed najslabših mest. Njih poklic res ni tako lahek, kakor si marsikdo predstavlja. Mnogokrat reče kdo: No, v prodajalni stati in vsakemu dati, kar zahteva, to vendar ni tako težko. Če bi pa dotičnik vse posamezne okoliščine in razmere dobro prevdaril in premislil, prepričana sem, da bi bil kmalo nasprotnega mnenja.

Baš prodajalke so vsaki dan zopet izpostavljene novim neprijetnostim. Ne zadostuje še, da se znajde točno ob določeni uri v prodajalnici; nič ji ne koristi, ako je bila morda v šoli jedna najpridnejših učenk ter dobila dobre rede v spisju, pravopisju in računstvu; to vse ni zadosti: v prvi vrsti mora imeti pogum in eneržijo, pripravljena mora biti, da vse neprilike prenaša voljno in brez tožbe. Vsakega kupca mora o vstopu v trgovino pozdraviti z jednako prijaznostjo, naj ji je domač ali ptuj, znan ali neznan, drag ali nedrag. Vsakemu mora postreči kolikor le mogoče uljudno, ako hoče, da kaj speča ter si pridobi in ohrani zadovoljnost šefa. Marsikterikrat se krči tudi njeno srce boli in tuge, toda ona ne sme spremeniti obraza, smehljati se mora, kakor bi jej bila žalost čisto ptuja in neznan; srečna in zadovoljna se mora zdeti ljudem. Kdo pač hoče gledati kisli in neprijazni obraz prodajalke? Za sočutje in milovanje tu ni pripravnega mesta.

Da ni razven jedne ure opoludne nikdar prosta, je vsakemu kakor samo ob sebi umljivo: saj gre lahko v nedeljo popoldne na sprehod. Nihče ne pomisli, da prodajničarka zelo pogreša čisti in sveži zrak, katerega mnogokrat po cele tedne ne more uživati, zlasti če so vsi prosti popoldnevi o praznikih deževni, da mora ostati doma.

Našemu stanu so najbolj sovražni naši moški kolegi; ne gre jim v glavo, da me zastopamo njih mesto. Vedno nam očitajo, da naj ženske varujejo dom in se brigajo za gospodinjstvo. Toda gospodje principalji so se prepričali, da tudi ženske lahko opravljajo isti posel, samo z razliko, da so o tem mnogo natančnejše. Treba pa pomisliti, da

imamo za polovico manjšo plačo od moških kolegov.

Skrajni čas je da si v tem oziru izvojujemo pravice, ki bodo odgovaljale našemu delu in našim dolžnostim. Iskreno bi bilo želeli, da se v to svrhu kolikor preje zasnuje nasvetovana organizacija. Tudi naj bi si vsaka Slovenka, kateri je prosveta našega ženstva, sosebno onega, ki je v borbi za obstanek navezano samo nase, pri srcu, štela v dolžnost, da se naroča na edini list, ki se poteza za naše pravo, na »Slovenko«, ter ne zamudi nobene prilike, da deluje za nje raširjenje in nje povzdigo.

O razmerah deklet, ki hodijo na delo k šiveljam, smo dosedaj prejeli, žal, le kratko poročilo. Iste se morajo po 1, 2 in celo več let učiti, t. j. šivati morajo šiveljam ves ta čas zastonj. A ko bi se dotične šivelje res trudile, da deklico kolikor najbolje izurijo v šivanju in prikrojevanju, bi bil tudi 3 letni učni čas popolno opravičen; pa temu žalibog ni tako. Šivelje marveč na vsak način skušajo pred učenkami docela zakriti sosebno vso umetnost prikrojevanja. Mnogo šivelj reže obleke po uzorcih po noči ali sploh: tedaj in tako, da nobeno deklet, ki hodijo k njej na delo, ne pride v bližino. Kaj čuda potem, da dekcle po prestanem učnem času nikakor ni zmožno, začeti šiveljsko obrt na lastno roko, ter se dá še leta in leta izkoriščati od raznih večjih ali manjših podjetnic. Od dneva ko je »prosta«, plača se ji namreč za 11 in večurno delo po borih 25 novč. Vsekako se ji o tem obljublja, da bo dobila zvišano plačo, če bo marljiva, a žal, da najčešče ostane le pri obljubah. Še-le čez dolgo dobo priloži se jej mogoče kaka desetica, tako da v nekaterih letih dobi dnevno plačo po 50—60 novč. Truditi se mora zato od 8. ure zjutraj do 8. ure zvečer. Ko pride zvečer domu, pa šiva zase ali za kako znanko, da še po strani zasluži kak novčič. Kako vpliva to, pri navadno slabi hrani, na mlada dekleta v higijeničnem oziru, ni težko uganiti. Položaj nesamostojnih šivelj je uprav grozen.

Naj bi odločilni krogi vendar enkrat natančneje začeli pečati se z ženskim vprašanjem že sè zgolj socialnega in človekoljubnega stališča. Uvideli bi kmalu, kako težko in važno je to vprašanje in kako nujna je njegova rešitev. V vseh modernih državah in deželah razpravlja se o njem na merodajnih mestih; z njim se pečajo razne oblasti in odlični politični možje in učenjaki. Lé pri nas na Slovenskem se vso stvar prezirljivo ironizira ali sploh popolnoma prezira. Ali res mej vsemi slovenskimi svétniki, različnimi poslanci in znanstveniki ni moža, ki bi uvidel resnost ženskega vprašanja ter mu posvetil nekoliko svojega dela, bodisi v temeljito proučavanje in razpravljanje, bodisi v dejansko pospeševanje? To bi bil jako žalosten dokaz slovenske zaostalosti.

Ker nam ni bilo mogoče še za to številko postaviti podrobnih podatkov o pravilih za strokovno



žensko organizacijo in nam je brez tega naraslo gra-  
divo, priobčimo iste prihodnjič. Iskreno se zahvalju-  
jemo onim p r i j a z n i m gospodičnam, ki so nam  
ustregle s poročili, ter se z nova priporočamo zastop-  
nicam vseh strok, da nam prijazno poročajo o svojih  
razmerah. Saj bode le v korist ženstva, če se svetu  
razkrijejo krivice, ki se mu godé in če se glasno  
grajajo razni nedostatki in zmote z ozirom na stanje  
ženstva v najrazličnejših delokrogih. Žensko vprašanje  
je silno važno tudi za one srečnejše ženske, katerim

ostaja borba za obstanek prihranjena vse življenje in  
ki vršijo le dolžnosti matere in gospodinje. Tudi one  
imajo še toliko, toliko pridobiti za svoje srce in svoj  
razum, toliko globokih spoznanj in pojmov jim še  
manjka! In vendar bi baš njim ne smela ostati ne-  
poznana nobena resnica in tajna življenja; saj jim  
pripada tako važna naloga vzgojevanja nove gene-  
racije. Ne spavajmo dalje v »dobrih« starih tradicijah,  
dvignimo se čvrsto na delo za napredek in prosveto!



## B a j k a. \*)

Vže Ognjan je bil vesoljni  
svet ustvaril in vsa bitja;  
tudi možu dal je žitja; —  
hotel še je, da popolni  
delo svoje stvorom žene.  
Al je videl, da nobene  
čvrste, trajne nema snovi;  
bil porabil vse prvine  
je stvarjenjem moževine.  
Mislil je, kako zasnovi,  
da sedaj ženó ustvari,  
kaj početi li mu mari? —  
Vzel je lune okrogolino,  
svita nje valove blede,  
vitko črto zmiije vjede;  
vzel zaplet je slaka ino  
vzel trepet je še trstike;  
vzel je raznovrstne like:  
vzel baršun je rože zale,  
nežnost cvetja najmilejšo,  
najkrasnejšo, najljubkejšo;  
vzel pogled je srne male,  
radost čisto solčnih trakov,  
vzel solzé je še oblakov  
in nestalnost vsega vetra,  
bojazljivost plahe zajke,  
lokavost lizljivo mačjo  
in gizdavost pavjo studno,  
vzel mehkost je puha tudi,  
ki pokriva vrat vrabčevi,  
tvrdost še alema kamna,

vso sladkost bučelne strdi,  
tigrice okrutnost grozno;  
vzel toplino živo ognja,  
hladnost zime ino snega;  
vzel brbljanje je škrjančka  
in gruljenje še grličje.  
Vse stvari te on je zmesil,  
zgnedel jih v teló je eno  
in poklonil možu — ž e n o. —  
Osem dni zatem no k bogu  
mož prišel je in mu rekel:  
»Moj gospode! to stvarjenje,  
ki poklonil si ga meni,  
mi zeló greni življenje;  
to brblja mi neprestano,  
dragi čas otimlje meni;  
to mi tarna, jadikuje .  
prav za nič, in vedno huje  
je bolestno stvorče revno —  
molim te, nazaj ga vzemi,  
jaz nemorem ž njim živeti.«  
Vzel nazaj je bog stvarjenje.  
Osem dni pa posle zopet  
k bogu mož prišel je rekši:  
»Moj gospode! ódkar dal sem  
no nazaj ti to stvarjenje,  
pusto oh mi je življenje  
in samotno — joj samotno!  
Vedno na-nje mislim — mislim,  
kak pred manoj je plesalo,  
kak je pevalo mi zalo;

a spominjam se še tudi,  
kak me gledalo je čudno,  
da z menoj se je igralo,  
toli nežno privijalo  
k meni se — oh, toli nežno!«  
Bog nazaj mu dal je ženo.  
Jedva je tri dni minolo  
mož prišel je zopet k bogu  
in mu rekel je tako-le;  
»Moj gospode! jaz nemorem,  
no da znam, kak to dohaja —  
al sedaj sem osvedočen,  
da pripravlja mi ta žena  
več nevolje no veselja;  
molim te, nazaj jo vzemi.«  
Al Ognjan mu gromkim glasom  
je zaviknol baš tako-le:  
»Hodi, može, in uredi  
kakor znaš in veš najbolje!«  
Ali mož je odgovoril:  
»Jaz nemorem, da s to ženo  
dalje še živim in bivam.«  
In Ognjan na to je rekel:  
»Znaj, da nečeš, nečeš moči  
i živeti ni bez žene.«  
Mož se je na to okrenol  
in odšel še vzdihovaje:  
»Oj nesrečnika to mene,  
Ž njo živeti jaz ne morem,  
ali tudi ne bez žene.«

Milivoj Ivanov.

\*) Po indijskem bajeslovju.



## Zavržene cvetice.

Nebo oblaki so preprezali,  
in solnce blede blede je svetilo,  
in šel sem z ljubico po skritih potih,  
in moje srce z njo je govorilo...

Težek in mučen in neznosen mrak  
pál mi kot slutnja temna je na duše dno...  
In v roki so dehtele mi vojilice,  
in del sem ji: Ah, ljubica, ná cvetje to!...  
Glej nežna roka, nežnejša kot tvoja,  
nedolžne te cvetlice mi je dala;  
jaz tebi dam jih, tebi, ljubica,  
otrok mi jih prinesel je, čuj!... »Hvala!...«

...Naj govore nedolžne ti vijolice,  
vijolice te modre in te bele...  
Naj govore ti, saj boš govor njih umela,  
ob ognju bodo se pogledov tvojih grele...  
»Hvala!...«

In duši, od ljubezni dvignjeni,  
takrat so krila zlomljena ji pala,  
in jaz vijolice nedolžne vrgel sem  
na cesto v blato... In zatrepetala  
tedaj je skopa solčna luč  
na te vijolice nedolžne... Ali name  
ni solnce posvetilo,  
ali nanjo  
ni solnce se razlilo...  
In čemu?... Ah sveti ali ne,  
grobov ne boš zbudilo več, ne boš zbudilo!

E. Gangl.



## ✻ ✻ ✻ Listek. ✻ ✻ ✻

### Književnost.

**Vladimir Jelovšek:** Simfonije II. Péle-méle. Prag  
M C M. V komisiji pri L. Schwentnerju v Ljubljani.  
Cena: 2 K., po pošti 2,20 K.

„Svojoj Sonji Vlado“. S tem posvečenjem je  
povedano mnogo. Ta zbirka prigodnic v zelo zelo  
svobodnih verzih in momentnih fotografij v prozi  
ima pravo vrednost le za njo, kateri je posvečena.  
Delujoči osebi v teh kratkih skicah sta večinoma  
isti dve: on — Valdemar = Vlado in ona, Sonja =  
Zofka. Kdor pozna osebno glavna junaka, tega bo  
knjiga zanimala izredno, drugega pa morda kmalu  
utrudi.

Nočem reči, da je knjiga navadna prikazen,  
kakor jih dandanes leto za letom toliko splava v  
morje pozabnosti. Semtertje najdete v Simfonijah  
zlato zrno, katerega je res škoda, da se nahaja v  
nevrednem sosedstvu. Jelovšku je ideal Heine. Odtodi  
izvira menda deloma velika, prevelika svoboda v  
oblikah in monstrozno prizadevanje, da pisatelj sam  
večkrat razbija lastne kipe, kakor je Heine mnogo-  
krat z eno samo frivolno potezo zamazal najkrasnejše  
svoje slike.

Pred vsem moram opomniti, da mi mnogo bolj  
ugaja Jelovškova proza nego poezija. V poeziji me  
moti preobširna želja po svobodi in tisto kopičenje  
sinonimnih pridevnikov, katere avtor sicer razlaga



— z revščino hrvatskega jezika, ki pa večkrat prav nič niso umestni.

Popolne, cizelirane lepote v obliki in vsebini, kjer bi se izbrane besede, ritem in nijansiranje strinjalo v skladno celoto, žal, nisem zasledil v Jelovškovih „Simfonijah“.

Vkljub temu pa sem daleč od tega, da bi knjigi odrekal vsako vrednost. Tu vam je poseben ton, to vam je lastna individualnost. Jelovšek se vam kaže človeka-bojevnika. So-li njegevi ideali pravi in vredni, da se za njih zavzema s tako vnemo, to je drugo vprašanje. Vsekako pa mi je ljubši značaj, če prav povsem ne simpatiziram z njim, nego prazna limonada, kakor nam jo ponujajo mnogi nazovi-pesniki in pisatelji.

V Jelovšku je vse pristno čustvovanje, doživljeni dohodki. To knjigo je moral spisati, ker mu je njene vsebine prekipevalo srce. Jelovšek je polnokrven mlad mož, ki ima temperament. Časih je sicer malo prepatetičen, bolj retorik nego pesnik, tendenco premalo skriva, često pa nas zna prisiliti, da čutimo isto, kar je čutil on: sugerira nam takorekoč svoja čustva, svoje misli.

Zakaj bi mu ne priznali pravice, da misli, da čuti po svoje in da živi po svoje: po načelih, katere za sedaj smatra najboljšimi. Za sedaj. Kajti pisatelj je še mlad in sam nekako namiguje, da se še lahko razvija dalje. Želim mu, da v smeri, ki ne bo na škodo hrvatskemu narodu.

Prepričan sem namreč, da Jelovšek, vkljub vsemu svojemu navideznemu kozmopolitizmu, vendar čuti slovanski. Marsikaj mu ne ugaja v sodobnem narodnem življenju; tudi meni ne. A zaradi tega še ni nesreča, da sva Slovana, le dolžnost imava, kakor jo imamo vsi, ki smo spoznali naše narodne hibe, da jih odpravljamo, da lečimo rane na narodnem telesu.

Vem sicer, da pisatelju ni prav nič do mojega sveta; vendar bi mu nekaj rad povedal: V prihodnje naj se varuje tiste udurne nadutosti, s katero traktira v „Simfonijah II.“ vse, ki niso njegovih nazorov. Malo več skromnosti bi gotovo le koristilo dobri stvari ter onemogočilo odpor, kakor ga je pisatelj doživel od strani nekaterih kritikov.

Bonifacij.

„Slovenska Matica“ v Ljubljani je izdala letos sledeče knjige:

1. Letopis „Slovenske Matice“ za leto 1899. Uredil Evgen Lah.
2. „Zbornik“. Na svetlo daje „Slovenska Matica“ v Ljubljani. I. zvezek. Uredil L. Pintar.
3. „Knezova knjižnica.“ Zbirka zabavnih in poučnih spisov. VI. zvezek. Uredil Fran Levec.
4. Matija Kračmanov Valjavec „Poezije.“ Uredil Fr. Levec.
5. „Beneška Slovenija“. Prirodnoznanstvi in zgodovinski spis (15 podob). Spisal S. Rutar, c. kr. gimnazijalni profesor.
6. „Zgodovina slovenskega slovstva“ IV. del. Drugi zvezek. Spisal profesor dr. Karol Glaser. Več spregovorimo o teh knjigah prihodnjič.

„Goriška tiskarna“ A. Gabršček v Gorici. To velevažno slovensko podjetje je izdalo pred kratkim svoje književno naznanilo, iz katerega je razvidno, kako obsežni so književni načrti „Goriške tiskarne“. Ker se je tekom zadnjih mesecev prodalo jako mnogo knjig, da bi bil, ko bi vsi naročniki poravnali za-

stalo naročnino, pokrit ves v zadnjem času narasli deficit, bi „Slovenska knjižnica“ v drugem polletju nadalje izhajala, ako bi se občinstvo primerno odzvalo. Naročniki bi dobili za 30 nvč. s poštnino vred vsak mesec obširen snopič najboljših literarnih del. Tiskarna ima pripravljenih več znamenitih prevodov: „Vstajenje“ od grofa Tolstega; „Pripovedke o Petru Velikem“, znameniti roman Trebiskega „Kraljica Dagmar“; Becičev sloviti roman „Kletev nezvestobe“; „Ana Karenina“ od Tolstega. Pripravlja se tudi „Vojna in mir“ in v ponatisku je „Odiseja“ v popravljenem poljudnem izdanju. V kratkem izide v zbirki „Svetovna knjižnica“ v prevodu Tomasa Grossija slavni roman „Marco Visconti“. Cena je le 2 K 60 st. s poštnino; ker se ta knjiga natisne v samo 600 iztisih, oglasi naj se vsak takoj, da jo dobi. V isti zbirki izide drugo leto svetovnoznan Sienkijevičev roman „Quo vadis“. Od tega pisatelja se tudi pripravlja velikanski roman „Potop“, ki bo okrašen s slikami. Za zbirko „Salonska knjižica“ pa je v tisku tretja knjiga: novele in povesti vrle in priljubljene naše sotrudnice ter nadarjene pisateljice g. ce Zofke Kvedrove. Opozarjamo, da ima tiskarna na razpologo mej drugim tudi „Rokovnjače“ s sliko gosp. A. Verovškega, cena 40 nvč.; Ganglovo dramo „Sin“, cena 60 nvč.; Šekspirjevo dramo „Hamlet“ v Cankarjevem prevodu, cena 70 novč.; ter zbirko črtic, pesmi in študij „Na razstanku“, spisali slovenski osmošolci, cena 2 K. To narodno podjetje toplo priporočamo, saj cenene izdaje knjig Slovenci tako potrebujemo, ko riba vode.

»Narodna vzgoja.«\*) S kritiko je pri nas križ. Nismo se še vzpeli povsod na stališče, da poštena in pravična kritika ne more nikoli tangirati osebe, najsi bo ista navidezno tudi res osebna.

Zato pa tovariši ne upajo vselej preresetati književnega dela svojih tovarišev iz »stanovske vztrpljivosti«, dočim se ocenjevalcem drugih strok naravnost odreka pravica in zmožnost k temu, češ, »le čevlje sodi naj kopitar«. Tako je pred leti »obogatela« naša književnost za marsikatero panogo, a dotične brošure so ostale brez priporočila in brez — odklonitve. Prišle so na svet liki cigansko otroče, katerega se nikdo menda preveč ne razveseli, pa tudi nima nikdo menda pravice, mu braniti obstoja.

»Narodna vzgoja« je brošurica te vrste, katera je izišla že pred štirimi leti kot V. zvezek »Pedagoške knjižnice«. »Lj. Zvon«, za ocene kompetentnih list, naznanil je v svoji julijski številki 1898 njen izid v besedah: »Dasi tudi nas v tej brošuri obravnavani predmet zanima že sam ob sebi, zlasti pa še zategadelj, ker spada v področje naše stroke, vendar moramo razgovor o njej odgoditi na priložnejši čas.« No, »priložnejši čas« se ni več pokazal. Tako je romala knjižica z vsemi svojimi vrlinami in — napakami med narod.

Beseda »narodno« ima med nami idealisti vedno svojo privlačno moč. S tem epitetom okrašeno delo dobi v zavednih krogih približno isti odmev, kakor pridevek »evangeljski«, »svetopisemski« v cerkvenih spisih. Saj že imamo narodno petje, celo narodno — voščilo, zakaj bi pogrešali narodno vzgojo! In prav je tako, saj smemo biti ponosni edino le na to, kar je v resnici narodnega izvora ali se vsaj naslanja na

\*) Slovenskemu narodu spisal Josip Ciperle. Izdalo »Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.« (Ponatis iz »Učit. Tovariša«) V Ljubljani 1896. Tiskala R. Miličeva tiskarna št. 79. 4 v.



individualnost naroda. Takšna vzgoja je gotovo zelo potrebna stvar. Tembolj previdni pa bi morali biti pisatelji, ki krstijo svoje delo z narodnim priimkom, da je to res narodno po duhu, ne samo po — naslovu.

O »narodni vzgoji« pa, žal ne moremo trditi, da se odlikuje s takšnimi prednostmi. Pričeti z odlomki narodne zgodovine; nadaljevati s patosom, kakršen je v navadi pri narodnih — napolitnicah; pograjati narodno neslogo na — Kranjskem ter primešati kopico narodnih citatov, dvomimo, da bi bilo to pristno narodno blago, vsaj takšno ne, ki bi moglo narod osrečavati o njegovi vzgoji.

Ne odrekamo pisatelju dobre volje, katero nam je tuintam tudi prav srečno pojasnil, posebno tam, kjer povdarja prvo nalogo narodne vzgoje, da naj vtrjuje ista ljubezen do domovine, do svojega naroda in narodnega jezika. Žal, da nam tako malo pove o konkretnih navodilih, kako bi se naj ta prekrasna trojna ljubezen negovala v vzajemnosti s šolo in domačo vzgojo. Za takšno vzgojo v domači hiši je v prvi vrsti potreba narodno mislečih roditeljev, pred vsem mater, ker te imajo glavni vpliv na čuteča srčeca. Narodno navdahnjene matere pa morajo tudi same znati več nego dobro gospodinjiti. A ravno tukaj se postavlja omenjena brošura na nasprotno stališče. Ne le enkrat povdarja, da je »edini namen ženski, da postane mati in gospodinja«, ali »žena in mati«. »Za javno življenje je stvarjen le mož, in ženska je le za domače« itd. Mi pa trdimo, ženska, ki ne ve ničesar o javnem življenju, ne more postati nikdar vzgojevalka otrok v vsestranskem narodnem duhu.

Nobeden pameten človek ne bo trdil, da naše ženstvo oliko in osrečuje učenje klavirja, francoščine in matematike, ravno nasprotno. A za narodno vzgojiteljico še imamo vendar drugih res koristnih predmetov, kakršni se podajajo v naši višji deklinški šoli, v raznih zavodih — v teh, žal, ne povsod po zdravih potrebah — učiteljskih itd. Brez takih šol ne bo inteligentnega in narodno zavednega ženskega naraščaja, čegar potreba se vendar po pravici toliko povdarja.

Kakor pa ne moremo zahtevati, da bi vsak moški obiskoval srednje šole, temveč se zadovoljujemo, da storé to le poklicani in nadarjeni, ki nam so potem narodni voditelji, tako seveda tudi ni misliti, da bi vse naše mlado ženstvo moralo pohajati našete zavode. Vzklije nam naj iz teh le žensko razumništvo v pomenu moškega razumništva.

Naravnost pretirana, da ne rečemo hujše, pa je pisateljeva trditev: »študirane ženske so za narod popolnoma zgubljene. Do sedaj nam reč so se skoraj še vse ponemškutarile ali poitalijančile«. Pisatelju, ki je učitelj, bi skoraj lahko zamerili, da tako malo pozna svoje kolegije. Neskladne izjeme so povsod, ko bi jih pač pri moških ne bilo!

Malo srečen je tudi naslednji apel: »Naši narodnjaki naj pa tudi gledajo, da vprežejo kolikor mogoče mnogo naših slovenskih deklet v zakonski jarem. S tem bode pomagano Slovenkam, slovenskemu narodu in razširjanju narodnega mišljenja (— menda celó socijalnemu blagostanju? pis.) mnogo bolj, nego z učiteljicami, kar jih je, in kar jih še bode«. Pri tem neprestanem pobijanju učiteljic in vsega izobraženega ženstva se nam nehoté vriva misel o egoističnih nakanah. Naše ljudstvo že itak nasprotuje

vsaki deklinški izobrazbi, niti to se mu ne vidi potrebno, da bi deklice pohajale toliko let ljudsko šolo, kakor dečki, češ, saj ne bo vojak, — no, po tej brošuri je v svoji mržnji močno potrjeno.

Kolikokrat smo tudi mi že obžalovali, da se navadno naši izobraženci ženijo s tujkami. To seveda tudi temu pisatelju ni po volji, toda pomisli naj, da je temu često baš vzrok to, kar on tako strastno zanika našemu ženstvu. Prava pokora mora biti za izobraženca, ako ga veže zakonski jarem z ženo, ki je še tako dobra gospodinja in mati, če pa nima nikakšnega smisla za njegovo duševno obzorje, ker ni izobražena. In ker ne najde primerne družice v domačih vrstah, poišče si jo med tujci. Taki ljudje so več ali manj omrzeli za domovino; posebno gledé njih otrok se lahko prorokuje, da so nam zgubljeni. Malo bo pomagala pri takih tudi želja pisateljeva, — ki pa je, rahlo povedano, nesalonska — da bi Bog potipal te naše s tujkami oženjene narodnjake z debelim prstom (to božje tipanje z debelim (?) prstom igra sploh pri pisatelju priljubljeno vlogo! pis.), kedar bodo vdovci!

Ni nam treba še povdarjati, da se boji pisatelj ženske emancipacije, kakor vladni naši birokratje — panslavizma, ki je baje za hudičem vendar največje zlo na svetu.

Kar je v ženski emancipaciji zdravega, pa se bo vkljub temu zdržalo, kakor ostanejo, zdrava načela vseh novih struj, najsi divjajo proti njim križarske in protireformacijske vojne.

Toliko iz »Narodne vzgoje«. Nočem izpolniti pisateljeve bojazni: »K večjemu me bode še kdo oštel prav debelo za to delovanje«. Volja je v marsičem hvalevredna, a ženskega vprašanja ter ženske narodne vzgoje pisatelj ne pozna ali pa poznati — noče.

Knjige »Maticice Hrvatske« za leto 1899. »Matica Hrvatska« je podarila letos svojim članom deset krasnih knjig, in sicer šest zabavnih in štiri poučne. Med poslednjimi omenjamo pred vsem Gjura Arnolda »Izabrane pjesme«. Arnold je v prvi vrsti pesnik domovinske ljubezni. Pa kakor vsakemu pravemu pesniku, ne zadostuje niti njemu tako omejeno obzorje, nego on poje tudi o drugih idealih, o ljubezni do Boga, do žene in otrok. Knjiga nam podaja sliko o vsem razvoju tega-znamenitega lirika in epika, ki pač menda ni zapel niti ene pesmice, kateri bi ne bil namen, da dviga našo dušo kvišku, v jasne višine. Oblika teh pesmi je docela dovršena, uprav klasična.

Ksaver Šandor Gjalski nam je podal zapiske in priče »Diljem doma«, v katerih nam slika v njemu lastni, občudovanja vredni karakterizaciji zanimive osebe in plastične dogodke iz poluminole prošlosti hrvatske. Gjalskega zasluge za hrvatsko književnost so tako znane, njegovo ime uživa tako dober glas na slovanskem jugu, da se nič ne čudimo, če je vrla Matica baš z njegovim delom razveselila svoje člane.

Druga beletristična knjiga v prozi je Josipa Evgena Tomića »Melita«, povest iz novejšje dobe, ki pa bi po svoji vsebini zaslužila ime romana. V »Meliti« se nam je Tomić, ki je nedavno zaslul tudi na dramatičnem polju in ki ljubi zlasti zgodovinsko snov, pokazal mojstra moderne smeri, ki se je otresel do nedavno toli priljubljenega romanticizma.

Venceslava Novaka »Posljednje Stipanićice«, povest hrvatske patricijske družine, je Matica Hrvatska nagradila iz Koturove ustanove,



in to po vsej pravici. Novak je nekako isto v prozi, kar je Arnold kot pesnik; obema je ideal rodoljubje, poslednjemu zlasti, kakor kaže v navedeni knjigi, narodno jedinstvo.

Razven teh originalov nam je Matica podala dva izvrstna prevoda, in sicer Aleksandra Sergejeviča Puškina. »Izabrana djela« z izvrstno študijo profesorja Šrepla o pomenu in uplivu Puškinovem v ruski književnosti. Temu temeljitemu essayu sledijo izbrane lirične pesmi in tri povesti v pesniški obliki: Kavkazki zarobljenik, Česma Bahčisarajska in Poltava, nadalje tragedija Boris Godunov in končno povest v prozi: Kapetanova hčerka. S to knjigo je Matica proslavila stoletnico rojstva ruskega velikana, ki je po psevdoklasični dobi prvi uvedel v rusko književnost novi duh zapadne kulture, ne da bi nehal biti pristen Rus.

Drugi prevod z ruščine so Marije Evgenije Markovičeve (Marko Vovčak) »Pučke pripovedi«, v katerih nam maloruska pisateljica Marija Aleksandrovna Velinskaja poročena Markovič predstavlja bedo in revščino maloruskega kmeta v vsej grozni nagoti. Knjiga je velike etične vrednosti ter je mnogo pripomogla, da se je olajšalo žalostno stanje ruskih mužikov. Hvaležni moramo biti znanemu mojstru v prevajanju, dr-u A. Harambašiču, da nas je s svojim izbornim prevodom seznanil s to izredno malorusko književnico.

Med poučne knjige spada pred vsem Poparića »Pomorska sila Hrvata za dobe narodnih vladar«, kjer govori profesor Poparić o zanimivi veji hrvatske zgodovine ter navdušuje narod za veliko njegovo prošlost.

Valla nam slika v »Povesti novega veka« najvažnejšo dobo novejšje zgodovine, od 1453. do 1889. S tem je Matica dovršila svoje izdaje svetovne zgodovine. Knjiga je pisana temeljito, v lepem jeziku ter čitatelja nikakor ne utruji.

Prirodoslovno stroko je nadaljevala matica z Gjurašina knjigo »Ptice I.« Jezik, slog in razpored so izborni, a tudi znanstvene vrednosti knjigi ne primanjkuje.

Prof. Šrepel nam je v »Preporodu u Italiji u XV. i XVI. stoleću« podal zanimiv del kulturne zgodovine italjanskega naroda, renesance, ki je potem razširila starogrško in rimsko umetnost po vsem svetu.

Razven rednih knjig, ki jih dobivajo članovi Maticе za udnino 6 K, je izdala ista še tri knjige v lastnem založništvu in sicer: »Hrvatske narodne pjesme IV.«, Ksenofona »Izabrane spise« v prevodu Senca in Kuzmiča ter prof. Šrepla: »Klasično filologijo« in »Izveštaj za leto 1898«, iz katerega posnemamo, da je Matica Hrvatska koncem leta 1898. imela 11084 članov.

Bratski narod hrvatski pač sme biti ponosen na tak književni zavod, ki mu daruje leto za letom proti neznatni odškodnini tako dragocenih književnih zakladov.

„Slovanski vek“. To je naslov najnovejšega vse-slovanskega časopisa, ki ga je minoli mesec začel izdajati na Dunaju dr. D. N. Vergun. List je namenjen kulturno-političnim interesom vseh Slovanov ter bo tako pripomogel k spoznavanju in zblizevanju vseh slovanskih plemen, za čemer moramo stremiti vsi Slovani, da slabejših, ker maloštevilnejših plemen ne po-

plavi tujstvo. List je v rokah Rusov in bodo vsi važnejši članki tiskani v ruskem jeziku, kar je popolnoma prav. Veliki ruski narod s svojo kulturo bodi voditelj vsega Slovanstva in vsak zaveden Slovan naj si šteje v dolžnost, biti več ruskemu jeziku. Vendar pa bo uredništvo »Slovanskega veka« sprejemalo tudi članke v vseh drugih slovanskih narečjih, ki se bodo objavljali ali v originalnem jeziku ali pa v ruskem prevodu. Da bi si list naročili tim širši krogi, natisnjenih je nekaj člankov tudi v francoskem in nemškem jeziku. Ta list najtopleje priporočamo, sosebno onim, ki so ruščine zmožni, se je uče ali pa imajo namen se je učiti, ker se jim tako nudi prilika, vaditi se v čitanju ter si sploh pridobiti čim popolnejše poznanje ruskega jezika. List stane na leto 10 K in se naroča v uredništvu: Dunaj, VIII. Bennogasse 22.

## Razno.

Članici mestnega odbora za preskrbovanje ubožcev v Brnu je imenoval mestni svet v svoji seji dne 17. maja t. l. gospe Heinisch, Konstantin, Klein, Löbl in gico. Karger. Prvi slučaj Avstriji.

O prvi vzgoji otroške duše piše gospa Wolff mej drugim: »Telesna in duševna vzgoja otroka se morata ujemati od prve ure po rojstvu naprej. Ako se otrok joče in temu ni vzrok to, da je moker ali lačen, pustimo ga kričati. To je jedino gibanje, ki mu je mogoče; privoščimo je njegovim pljučem prav od srca. Glede hranjenja in spanja moramo opazovati največjo rednost in točnost. Kmalu bomo po svoji doslednosti doživeli veselje, da nam ne bode treba bedeti in tekati okrog po noči in po dne, nego da si bomo mogli z našim ljubljenskom vred odpočiti in okrepiti živce tudi mi. In »kakor se je Janezek navadil, tako Janez živi«. Po desetih dneh je moja jako pametna pestunja vzgojila mojega dečka tako, da je bil le vsake tri ure lačen ter da je po noči spal neprestano po šest ur. Baš narobe od vseh mojih znank in prijateljic nisem svojega otroka po noči imela nikdar na rokah in le malo tudi po dne; s 13timi meseci že je tekal sam ter spal od 7. ali 8. ure zvečer do 6. ure zjutraj, dočim je bil po dne prav živahen. Dobro bode, da z otrokom niste preživahni, nego da privoščati njegovim majhnim možganom kolikor največ miru. Ne vozite ga po cestah, kjer je mnogo prometa, kajti v kolikor večjem miru se razvijajo možgani, toliko manj se je bati nesrečne nervoznosti. Zlasti ugodno upliva bivanje pod milim nebom. Kjer je le mogoče, priskrbite otrokom prostorček v vrtu, ali pa celo griček peska (pesek s mora večkrat polivati z vodo, da ostane primerno vlažen). Glavni pogoj zdravega razvijanja so torej zrak, gibanje in potem dijeta. Popolnoma zgrešeno je, če se daje otrokom sem ter tje denarja, da si skočijo po sladkor, čokolado ali kaj podobnega; po večjih mestih jih žalibog avtomati, ki so sedaj postavljeni že skoro na vseh javnih prostorih, v to izzivajo prav nevarno. Kolikokrati sem že slišala, da se je otrokom prepovedalo kakšno nerodnost ter obljubilo v nagrado novcev. S tem se otroke hitro razvadi; kedar vidijo prodajalnico ali avtomat, hočejo takoj imeti kakšno sladčico ter mučijo slabo mater toliko časa, dokler ne potegne iz žepa novčarke, samo da se jih odkriža. Nikakor ne verujte, drage čitateljice, da s takimi obljubami in umikanjem pred voljo otrok istim storite kaj dobrega. To jim pokvari želodec in zobe, razven tega pa postanejo bolj in bolj poželjivi;



trpinčili vas bodo neprestano ter skušali sami priti do denarja, da skrivoma ustrezajo svojim razvadam. Na tak način se ne nauče, da bi se premagovali, kar je v življenju toli potrebno.

Glavni pogoj vzgoje pa bodi doslednost. Kar si danes prepovedala, ne smeš jutri, pojutrašnjem ali kdaj pozneje dovoliti. Nikdar pa ne dovoli ničesar, kar je prepovedal tvoj soprog, nikdar ne skušaj kazni, katere je naložil on, kakorsibodi olajšati, čeprav se ti morda zdijo preostre. Nikdar ne smeš možu vspricho otrok ničesar očitati, kar bi se tikalo kaznovanja ali vzgoje sploh; otroci so tako premeteni, da kmalu spoznajo naše slabosti ter jih znajo izkoriščati; z laskanjem, pa tudi s solzami skušajo uveljaviti svojo voljo.

Šibo naj bi se rabilo le redkodaj in izjemoma; prepoved s strogim glasom zadostuje navadno in dobro je, če potem pristaviš milejše: »Vidiš, ako storiš to, imelo boš to in to škodo«. Tak poziv na razumnost pomaga skoro vedno več nego vse šibe; otrok se privadi razmišljanju ter smatra roditelje ljubečemi vzgojitelji ne pa strogimi trinogi, ki hočejo le, da se vse uklanja njihovi volji. Sploh ne delaj otrokom vsega prelahkim in pregladkim: vadi jih, da bodo vedno sami prevdarjali in mislili, kajti razum treba vežbati enako, kakor se dosega urnost in gibčnost rok le potom vaje. Človek, ki je navajen, polagati si račun o samem sebi in o zunanjem svetu, bo vedno bistra glava ter bo imel tudi dovolj moči v svoji volji, da bo izvajal ono, o čemer je spoznal, da je dobro in potrebno«.

**Preosnova višjega dekliškega pouka.** Dne 14. in 15. maja t. l. se je vršilo v ministrstvu za nauk in bogočastje na Dunaju zanimivo posvetovanje o tem vprašanju; naučno ministerstvo je bilo pozvalo več deželnih šolskih svetnikov, vseučilišnih profesorjev, ravnateljev dekliških licejev in več gospâ, ter jim predložilo pet vprašanj, ki se tičejo nameravane preosnove pouka za deklice. Ker so udeleženci in udeleženke pripadali različnim menenjem, je bila debata zelo živahna. Naj podamo tukaj v kratkih potezah glavne točke, ki so se pojavile tekom debate.

Manjšina povablencev je zastopala menenje, da treba dekliške srednje šole urediti po vzgledu moških realk ter da imajo ti zavodi v obče glede učnega gradiva, metode in učil biti podobni srednjim šolam za dečke. Utemeljevali so svoj nazor s tem, da obstoja le e n a o b č a o m i k a za moške in ženske; vsako popušcanje in prilagodenje ženskemu značaju in ženskim potrebam bi provzročilo nevarnost, da se dekletom ponudi manj vredna izobrazba, kar bi jim obteževalo nadaljavanje študij bodisi v obrtni ali kakšni drugi stroki.

Večina pa je bila za to, da je pouk deklet prilagoditi posebnemu ženskemu značaju. Izvajali so, da se na srednih šolah dečki učijo marsikaj, kar bi dekletom nikakor ne moglo koristiti (tudi dečkom ne! Op. stavca), kar bi torej občutile deklice le kot nepotreben in škodljiv balast.

Minister za nauk in bogočastje, pl. Hartel, ki je predsedoval tej enkëti, je koncem posvetovanj resumiral dognane uspehe:

Enketa je izrekla željo, da se preosnujejo vse dekliške srednje šole kolikor mogoče na jednotnih načelih. Vstop v te preosnovane dekliške srednje šole bodi dovoljen po dovršenem 5. razredu ljudske šole. Srednje šole naj bi imele 6 razredov ter bi jih dekleta dovrševala s 17 letom starosti. Potem bi lahko vsto-

pale v nadaljno izobrazbo v strokovne in znanstvene tečaje, združene s temi zavodi.

Namen srednjih šol bodi temeljita obča izobrazba, prikladna posebnemu ženskemu značaju; posebna pozornost naj bi se polagala na poučevanje v modernih jezikih. Načelo bodi koncentracija, osredotočenje pouka v znanostih, ki so posebno važne za ženske. Postranski namen naj bi bil: pripravlanje za strokovno izobrazbo.

Število ur na teden za obvezne predmete naj bi ne znašalo več nego 24 do 25; poučevalo naj bi se dopoldne, da bi dekletom preostajalo dovolj časa za telesne vaje in domačo vzgojo. V zadnjih tečajih naj bi učenke skupno obiskovale muzeje, tovarne, dobrodelne zavode itd., da bi se jih tako uvelo v realno življenje in njega potrebe in prikazni.

Obvezni naj bi bili naslednji učni predmeti: veronauk; učni jezik in književnost, (temu predmetu naj bi se posvetilo kolikor mogoče mnogo ur); moderni jeziki (francoščina od prvega leta naprej, angleški ali kateri drugi novi jezik pozneje); zgodovina z naglašanjem oddelkov, važnih za deklice; zemljepis z naglaševanjem gospodarske geografije; prirodoslovje s posebnim ozirom na potrebe vsakdanjega življenja (semkaj spada tudi somatologija in nauk o zdravju); matematika in geometrija. Poslednjo bi bilo na praktičen način združiti z risanjem. Algebra da ni potrebna. Sploh naj bi tvarina ne presegala učne tvarine nižjih srednjih šol za dečke. Tudi lepopisje naj bi bil obvezen predmet.

Neobvezni učni predmeti naj bi bili: telesne vaje (igre), petje, ročna dela. Tudi vzgojeslovje in gospodinjstvo naj bi se učilo v posebnih kurzih.

Poučevale naj bi učiteljice, a tudi učiteljev ni smeti izključiti. Le harmonično sodelovanje obeh spolov zamore zagotoviti lepe uspehe. Kot učiteljice naj bi se nastavljalo take, ki so po zrelostnem izpitu dovršile filozofično fakulto na naših vseučiliščih te položile izpit sposobnosti za poučevanje na srednjih šolah in dekliških licejih. Pa tudi gospice in gospe, ki so se izobrazile zasebnim putem ali v tujini (na Angleškem), naj bi se nastavljale. O sposobnostnih izkušnjah za dekliške liceje naj bi veljala kolikor mogoče svoboda glede pripušcanja k izkušnji in koncentracija glede učnih predmetov.

Končno so predlagali preosnovo dekliških meščanskih šol ter opozorili naučno upravo na razne nedostatke nižjega šolstva za deklice, zlasti na potrebo obrtnih strokovnih učilnic.

**Kako se ovarujemo jetike.** Jetika je tudi na Slovenskem zelo razširjena bolezen. Umestno je torej vprašanje o njenem bistvu in razširjanju. Že pred šestnajstimi leti je dokazal dr. Koch, da provzročajo je tiko drobne glivice, takozvani tuberkulni bacili. Tuberkuloza ali jetika spada torej mej nalezljive ali kužne bolezni, kakor osepnice, kolera, legar, difterija, kuga i. dr. To je danes dognano. Istatotako dognano pa je, da je neopravičena pretirana bojazen pred jetičnimi, kajti vsak človek ni enako pripraven, da bi ga zamogli okužiti navedeni bacili. V to je potrebna nekaka individualna dispozicija ali pripravnost, ki je časih podedovana, časih pa provzročena po nerednem življenju, nezadostni hrani in nekaterih boleznih. Karkoli slabi telo, ga mehkuži ter mu jemlje odporno moč, pripravlja ugodna tla jetiki; narobe pa nas varuje vse, kar nas krepi, vtrjuje ter nam jači občo odpornost, pred kvarnimi uplivi provzročiteljev te bolezni. Mnogo ljudi torej niti ne more z lahka zboleti za jetiko ter



ne zboli nikoli, ako živijo po pravilih higijene ter se varujejo vsega, kar bi jih slabilo in jim manjšalo telesne moči.

Na drugi strani pa tudi ni vsak tuberkulozni bolnik pripraven, da bi okužil druge, zdrave ljudi. Dandanes poznamo docela pot, po kateri prihajajo imenovane glivice v pljuča zdravega človeka. Ti bacili zapuščajo bolnika potem pljunkov. Na prostem zraku poginejo kmalu; vsekako se tukaj ne morejo pomnoževati; v to jim je potrebno človeško ali živalsko truplo. Vso pozornost moramo torej obrniti na izmečke (pljunke) jetičnih. Dr. Flügge in dr. so dokazali neovržno, da o kričanju in kašljanju zapuščajo bacili usta bolnikova, kamor so prišli iz pljuč. — Ako si pa bolnik, kedar kašlja, drži roko pred ustmi, prepreči s tem, da glivice ne morejo razleteti na vse strani. O poljubih na usta je pač mogoče, da se s slinami prenesejo bacili na zdravega človeka. Dah bolnikov, zrak, ki ga izdiha, sam na sebi ni kužen; na ta način ne more niti ena glivica iz ust, kamoli iz pljuč. Dr. Cornet je potrdil z mnogimi pokusi, da tuberkulni bacili zapuščajo bolna pljuča le z izmečki; tako prihajajo na tla ali v žepno rutico; tukaj se kmalu posuše, zlasti če smo pljunek razhodili ali razdrgnili. O gibanju zraka, ki nastane, če hodimo po dotični sobi ali kedar čistimo tla, vzdigne se pljunek, razpade v droben prah, kvišku in ž njim imenovane glivice. Koliko časa iste potem plavajo v zraku, to je težko določiti; vsekako pa poginejo kmalu, morda čez nekaj dnij ali celo v nekoliko urah.

Kužni in zdravim ljudem nevarni so torej le tisti prostori, v katerih so jetični bolniki pljuvali na tla ali v svoje rute. Sobe pa, v katerih niso bivali imenovani bolniki, ali kjer se je pljuvalo vedno v skledice, takih sob se nam ni bati. V prostem zraku ne živi nikdar toliko bacilov, da bi mogli človeka okužiti. Vsak bolnik nam je torej lahko nevaren, če hoče. Vsak pa lahko tudi prepreči vsako nevarnost, ako hoče.

Nikdar naj se ne pljuva na tla, nikdar v robec, nego vedno treba zbirati pljunke v skledicah, v katerih se nahaja kaka tekočina, ter jih ohraniti vlažne, dokler jih ne uničimo. Kajti le s posušenimi izmečki se bacili lahko razširjajo po zraku, nikdar pa se ne morejo vzdigniti iz tekočine, niti z vlažne površine. Najmanjša količina vode drži bacile trdno nase.

To so glavna pravila, po katerih je preprečevati jetiko. Kakor vidimo, ni tako težko ravnati se po njih, in popolnoma neopravičeno je, če se daleč ogibamo jetičnih bolnikov, zlasti, če isti poznajo nevarnost, katero provzročajo okolici ter se ravna po tukaj navedenih predpisih.

**Ženska in državna služba.** Dne 7. t. m. je zborovalo občje avstrijsko žensko društvo na Dunaju ter po temeljitem govoru dvornega svetnika dr. Maksa Bruckharda, ki je član upravnega sodišča, ter po daljši živahni debati, ki je sledila govoru tega strokovnjaka, sklenilo naslednjo resolucijo:

Uvaževaje, da ne goni želja po novotarijah in zanimivih dogodkih, nego gmotna sila srednjih slojev prebivalstva, naše ženske iz doma v borbo za obstanek; da te ženske v vseh poklicih, v katere so jih dosedaj pripustili, zvesto izpolnjujejo svoje dolžnosti, kar se mora zlasti priznati uslužbenkam državnih uradov; z ozirom na to, da je ženskam izročena težavna, mnogokrat zelo odgovorna služba ter da mo-

rajo v mnogih slučajih opravljati isto delo kakor njih moški kolegi, dočim so glede službenega razmerja često izročene samovolji prednikov ter njih plača ne zadostuje, da bi ž njo pokrivala najnujnejše potrebe življenja; uvaževaje, da nasprotuje npravni nalogi države, ako ista kot delodajalec izkorišča gmotno bedo svojih uslužbenk — zahtevajo zbrane drž. uslužbenke:

1. jednotno ureditev ženskega osebja, nameščenega na državnih uradih.
2. uvrstitev istega v status uradnikov:
  - a) definitivno nameščanje po dveletnem začasnem službovanju;
  - b) uvrstitev v XI. plačilni razred;
  - c) napredovanje v višje razrede o jednaki usposobljenosti z moškimi uradniki;
  - d) dovolitev 14-dnevnega dopusta vsako leto in prostost vsake druge nedelje;
  - e) dvignjenje prepovedi, da se uradnice ne smejo možiti.

3. ustanovitev službene pragmatike za vse moške in ženske uradnike, da se tako preprečijo krivice, ki se često godé uradnicam.

To resolucijo predložijo gospodski zbornici, zbornici poslancev in finančnemu ministerstvu.

**Pravniški kongresi o priliki svetovne razstave v Parizu** se bodo bavili s perečimi pravnimi vprašanji občje važnosti, zlasti tudi s takimi, ki zanimajo žensstvo. Razpravljalo se bo n. pr.: o zakoniti uredbi zavarovanja delavcev proti nezgodam; o brambi otrok proti delomrznji in beračenju; o načelih in predpisih za očetovsko pokorilno oblast; o ulogi žená v kaznilnicah; o pravicah ženstva i. dr. Dotičnih razprav se udeleže pravniki od vseh strani sveta.

**Ločitev zakona in pravica matere do vzgoje otrok.** § 142 našega obč. drž. zak. določa, da se imajo v slučaju ločitve zakona prepustiti otroci po dovršenem 4. oziroma 7. letu starosti, ako ni posebnih ovir, v vzgojo očeta. Ta točka našega zakonika ni le krivična nego tudi škodljiva. Občje avstrijsko žensko društvo na Dunaju je sklenilo, da pošlje obema zbornicam našega parlamenta peticije, da se spremenijo določbe omenjenega §.

**Prvi ženski stavbinski mojster** v naši monarhiji je g.ica Erika Paulas v Budimpešti. Ista je nedavno na podlagi strokovnega izpita, položenega dne 17. aprila, sprejela diplomu stavbinskega mojstra.

**Slepa dekleta** je finančno ministerstvo Zjedinjenih držav severo-ameriških nastavilo za pisanje s stroji. Ista opravljajo svojo nalogo tako izborno, da jih mislijo s prihodnjim letom nastaviti še več.

**O položaju petrograjskih delavk** je nedavno na shodu ruskih rokodelcev poročala zdravnička M. Pokrovskaja. Razmere so sila žalostne, zlasti kar se tiče šivelj in učenk sploh. Plača je slaba, dela pa toliko, da jim ne preostaja trenotek v izobrazbo s čitanjem ali v razvedrevanje v občje. Ni se torej čuditi, da jih mnogo pade. Šivelje tvorijo 10% prostitutk, delavke v tovarnah pa le 3%. Temu zlu skuša priti v okom novoustanovljeno društvo, ki prireja vsako nedeljo v treh okrajih Petrograda shode, kjer se mlada dekleta zabavajo in učijo. Isto mlado društvo je ustanovilo že več zavetišč in knjižnic. Ista poročevalka je predlagala, da je uvesti popoln nedeljski počitek ter da dekleta pod 15. letim ne bodo smela delati po noči, t. j. od 10. ure zvečer do 5. ure zjutraj. Oba predloga sta bila sprejeta.



**Volilno pravo Londončank.** Spodnja zbornica angleškega parlamenta je sprejela v drugem čitanju z 248 glasovi proti 129 zakon, glasom katerega dobijo ženske pasivno volilno pravico za nove municipalne svete v posameznih delih Londona.

»**Ženski klub**« na Dunaju je imel dne 29. maja t. l. svoj ustanovni shod. Društvo si je najelo lepo stanovanje. Število udiinj znaša že 300. V prihodnji številki spregovorimo obširno o ženskih klubih, ki bi se morda dali ustanoviti tudi po večjih mestih na Slovenskem.

**Žensko vseučilišče na Turškem.** V Carigradu se nahaja žensko vseučilišče, urejeno po vzgledu ameriških colleg-ov. Učni jezik je angleški. Učiteljice so iz večine Američanke. Slušateljice prihajajo z Grškega, iz Albanije, Male Azije, Egipta, pa tudi z Ruskega, Romunskega in Bolgarskega. Dosedaj je na tem zavodu dovršilo študije 122 deklet; polovica si s pridobljenim znanjem služi svoj kruh. Letos je v kolegu 160 slušateljic, in sicer 80 internih in 80 takih, ki stanujejo izven zavoda. Za mohamedanke skrbi turška vlada.

**Nova svatba na dvoru v Cetinju.** Pravijo, da se tretji sin grškega kralja, princ Nikolaj, poroči s črnogorsko kneginjo Ksenijo.

**Ustanovitev »dobrotvornih zadrug Srbkinj«** v Bosni in Hercegovini priporoča v Novem Sadu izhajajoči izborni srbski »Ženski svet.« Za časa blagopokojnega mitropolita Gjorgja Nikolajevića je v Sarajevu obstajalo »krajcarsko žensko društvo«, ki je imelo v sredi malone vso srbsko žensko inteligenco. Po smrti imenovanega mitropolita je zaspalo tudi navedeno društvo. Baš v teh krajih je najbolj potrebna ustanovitev dobrotvornih zadrug, ki so velikega pomena za vzgojo srbske mladine.

**Srbski ženski internat v Zagrebu.** »Dobrotvorni zadruzi Srbkinj« v Zagrebu se je posrečilo, osnovati ženski internat v Zagrebu za Srbkinje, ki se tam uče na srednjih in strokovnih šolah. Deželna vlada je že potrdila pravila za ta zavod in internat se otvori že začetkom prihodnjega šolskega leta.

**Belgradsko »žensko društvo«** si je za tekoče upravno leto izvolilo za predsednico g.o Saro Karmarkovičko, za podpredsednico g.o Naco Stefanovičko, za blagajničarko g.o Emo Kozarčevo, za poslovodkinjo gico Katarino Holecovo, za upraviteljico društvenega glasila »Domačice« gico Katarino Belimarkovičko, gico G. Milovanovičko za nadzornico društvenih prodajalnic (pazarov), gico Mago Vidakovičko za blagajničarko pazarov in za cenjiteljico g.e Perko Božičko in Stanijo Milanovičko.

**Slovenka v ruski državni službi** Gdēna. Marica Strnad, bivša učiteljica na Štajerskem in znana slovenska pisateljica, ki je bila odšla lani na Rusko, je napravila izpit za učiteljico nemškega jezika za vse razrede ženskih gimnazij ter za nižje razrede moških gimnazij. Izpit je naredila pred izpraševalno komisijo harkovskega vseučilišča. To jesen nastopi rusko državno službo. To je vesel pojav, ki kaže, koliko premore i ženska čvrsta volja.

(Po »Slov. Narodu.«)

**Duhovniki in žensko gibanje na Francoskem.** Nedavno je Abbé Sirech govoril na nekem shodu v Lyonu o ženskem vprašanju. Rekel je mej drugim, da smatra cerkev ženski upliv na razvijane narodov odločilnim; žensko vprašanje da tvori polovico socialnega vprašanja. Naglašal je, kako potrebno je ustanavljanje ženskih društev v medseobno pomoč ter dejal, da je zaslužek žensk premajhen, da bi se od njih zamoglo pobirati prispevke v to svrhu. Potrebne svote bi trebalo nabaviti potom javnih darov; teh dobrih del bi se naj udeležile tudi gospe višjih krogov.

**Rusko žensko društvo** je imelo prošlo leto 2100 članic, ki so plačevale po 5 rubljev udnine. Društvo je ustanovilo z lastnim premoženjem sledeče zavode: dom za uboge ženske, posredovalnico služb, odbor za preskrbovanje obleke revnim otrokom, odbor v podporo kmetom, ki trpe bedo vsled povodenj in drugih nezdod. Razven tega ima društvo svojo knjižnico, čitalnico in obednico. Društveni dom je vsaki dan odprt od 1. ure popolune do polnoči. Udinje se pridno poslužujejo svojega doma. Večkrat imajo predavanja o ženskem in delavskem vprašanju. Društvo skrbi za brezplačni pouk v angleščini in petju.

**Plača industrijskih učiteljic na Moravskem** se vsled zakona, ki je bil dne 1. maja t. l. sprejet soglasno, znatno zboljša. Odslej bodo imele učiteljice ročnih del in industrijalne učiteljice na moravskih ljudskih in meščanskih šolah sploh 800 oziroma 900 kron letne plače z 10% doklade vsakih pet let ter jih dežela preskrbi tudi za slučaj starosti. Morale pa bodo poučevati najmanj 16 ur na teden. Dosedaj so bile vse industrijalne učiteljice nastavljene le začasno, plače pa so imele izvečine (1898/99 leta 371 učiteljic) po 100 do 200 gld. — a manjšina (istega leta 225 učiteljic) le po 40 do 100 gld. na leto. — To je vsekako lep uspeh na polju ženske osamosvoje.

**Ženska obleka.** V Moskvi se je ustanovilo društvo, ki si je postavilo nalogo, da določi stalno narodno žensko nošo, ki bi ne bila podvržena vsem izpremembam mode. Na prvem posvetovanju so že določili osem oblek, 4 za dekleta, 4 za žene. Vse obleke so zdrave, elegantne in — narodne.

**L'école des beaux arts** (šola lepih umetnosti) v Parizu je te dni sprejela prve učenke in sicer: gospice Fieard in Jamin v slikarski, Rozet v kiparski in Morgan v stavbarski oddetek.

**Poizvedovalnica.** Društvo za ženske koristi v Monakovem je otvorilo poizvedovalnico, v kateri brezplačno obveščajo ženske in moške vseh stanov o dobrodelnih ustanovah v Monakovem, ki se tičejo preskrbovanja ubožcev, zavarovalnic, društev, denarnih in drugih zavodov itd. Ali bi ne bilo mogoče združiti podobno poizvedovalnico o tržaških razmerah z »zavodom sv. Nikolaja«?

**Ženski muzej** hočejo ustanoviti petrograjska ženska društva; v istem bodo zastopana vsa polja industrije, umetnosti in znanosti, — v čijih razvitku so ženske igrale kakšno vlogo.

**Prva zdravnica na Švedskem** je dr. Ana Stecksén, ki je nedavno v karolinskem zavodu branila svojo disertacijo ter temeljito premagala svoje moške nasprotnike.

